

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

БРОЙ 3 (428), година XXXI

5 април 2013 година

ПРОМОЦИЯТА НА ВИПУСК 2012

**Изграждане на капацитет
за трансфер на технологии
в Пловдивския университет**

На стр. 4

**Немският социолог проф. Йоханес
Вайс е новият почетен доктор**

На стр. 10

**Актьорите – любов, тайни
и престъпления...**

На стр. 16

През миналата учебна година в деветте факултета и двата филиала на Пловдивския университет се дипломираха 3232 абсолвенти, от които 722 отличници

40 ГОДИНИ ПЛОВДИВСКА РУСИСТИКА

Стр. 14

В Броя ще прогледете още:

- Студентите от ПУ спечелиха първа награда в състезание за Европейския съюз и ще пътуват за Брюксел
- Премиера на „Сибирски уроци за живота, любовта и смъртта“

- Започна записването за предварителните изпити в ПУ
- Литературни конкурси за поезия, проза и превод
- Четвърти сме на Националната зимна универсиада

Промоцията на випуск 2012

Тържествената промоция е важен момент за всеки студент не само като емоционален акт, но и като илюстрация за престоя му в алма матер и залог за неговото бъдеще. Същото значение носи и за преподавателите от неговия факултет и университета, които са спомогнали за личностното и професионалното израстване и развитие на техните възпитаници. Именно затова връчването на дипломите е съпроводено с толкова тържественост и настроение, а випуск 2012 на Пловдивския университет не правеше изключение.

Поради големия брой absolventи дългогодишната традиция дипломите на всички отличници от университета да се връчват заедно, а на останалите им колеги – по факултети, вече остана в историята. Сега промоцията се прави по факултети, а новата спортна зала позволява на едно място да се съберат absolventите и техните близки, за да съпреживеят този момент.

Трябва да отбележим и други два факта, които са взаимно свързани – интересът към нашето висше училище от страна на кандидат-студентите продължава да е голям, но не по-малко важно е и това, че голяма част от възпитаниците на ПУ намират своята реализация – това беше многократно отбелязано по време на самите промоции. На пазара на труда все повече започва да се цени образователният ценз, а спектърът на специалистите, които излизат от Пловдивския университет, дипломите им от бакалавър-

ските и магистърските специалности са сериозен аргумент пред работодателите.

Ето как изглежда в числа портретът на випуск 2012 на Пловдивския университет: Биологически факултет – 170 бакалаври (14 отличници) и 72 магистри (32 отличници); Педагогически факултет – 449 бакалаври (91 отличници) и 258 магистри (159 отличници); Факултет по икономически и социални науки – 324 бакалаври (60 отличници) и 563 магистри (78 отличници); Факултет по математика и информатика – 260 бакалаври (48 отличници) и 174 магистри (104 отличници); Факултет по физика и инженерни технологии – 45 бакалаври (3 отличници) и 9 магистри (7 отличници); Филологически факултет – 323 бакалаври (22 отличници) и 127 магистри (12 отличници); Философско-исторически факултет – 110 бакалаври (26 отличници) и 40 магистри (15 отличници); Химически факултет – 97 бакалаври (6 отличници) и 71 магистри (26 отличници); Юридически факултет – 140 магистри (19 отличници); Филиал – Смолян – 148 бакалаври (19 отличници) и 18 магистри (1 отличник); Филиал „Любен Каравелов“ – Кърджали – 163 бакалаври (10 отличници).

Предлагаме ви и снимки от тези промоции, които бяха минали до редакционното приключване на броя.

Тильо Тилев

Факултет по математика и информатика

Педагогически факултет

Факултет по математика и информатика

Факултет по физика и инженерни технологии

Юридически факултет

Философско-исторически факултет

Слово на Маргарита Пеева – един от отличниците на випуска

Уважаеми г-н Ректор, г-н Декан, членове на деканското ръководство, скъпи преподаватели, абсолвенти и гости,

Преди всичко бих искала да изкажа благодарността си за това, че ми бе оказана честта да говоря от името на випуск 2012. Съзнавам, че сред всички, които се дипломират днес, със сигурност има колеги с много по-богат опит от моя, а и не по-малко заслужаващи да застанат на мое място. И все пак това, което искам да споделя, е моята истина и се надявам тя да бъде добро послание към вас.

Както е известно, пътят към постигането на желаната цел в живота може да бъде осеян с различни трудности. Паметта на човечеството пази спомен за хора, които са постигнали много дори след големи неуспехи. Ако трябва да посоча конкретни имена, бих се спряла на двама съвременници – Стив Джобс и Опра Унфри. И двамата преживяват много разочарования и загуби както по време на следването си, така и в началото на професионалната си реализация – Джобс губи собствената си компания, а Опра е уволнена твърде скоро от телевизията, в която постъпва на работа. Днес всички знаем кои са те, но дали осъзнаваме как са достигнали до славата? Дали разбираме силата на техния оптимизъм и вярата им в собствените способности?

Смятам, че изпитанията и неуспехите имат измерение, което не е само личностно. Понякога то е обществено и поне според мен важи с особена сила за съвременното българско общество. Говоря за провала на нашата способност да бъдем оптимисти.

Много хора днес биха попитали дали изобщо си струва да се опитваме да бъдем такива, и причините са съвсем ясни. Сигурна съм, че повечето от нас биха посрещнали с насмешка оптимистичната оценка на световноизвестния журналист и политически коментатор Фарид Закариа, който на фона на кризата от 2012 г. казва, че днешният свят е един от най-сигурните за живеене. Независимо дали ще приемем тази оценка за наивна, или не, все пак си струва да говорим за оптимизма.

Вероятно е оптимистично да се очаква от нас, че ще започнем хубава работа (т.е. добре заплатена), че ще си намерим подхо-

дщ брачен партньор, ще отгледаме деца. Всичко това изглежда чудесно, но не защото отразява правилно нашите вътрешни стремежи. Въпросът за това, дали сме материално обезпечени, става по-важен от сбъдването на мечтите ни и се дължи на илюзорната представа за сигурност, която е плод на песимизъм.

Да оставиш онова, което наистина искаш, за да си купиш спокойствие, е право на всеки и макар да не ми допада, бих го приела, ако не го виждах прекалено често. За мен днес да си оптимист, значи просто да имаш куража да последваш мечтите си. Именно така са постъпили хората, за които вече споменах. Защото в крайна сметка никоя икономика или институция няма право да ни казва какво да искаме от живота. Желанията ни никога не са прекалено малки или твърде амбициозни, ако са наши. За разлика от парите те не могат да бъдат лесно отнети, независимо в коя държава живеем.

Едно проучване, което направих, за да подготвя речта си, беше за символиката на хвърлянето на студентските шапки. Консултирах се с най-вещия международен експерт – разбира се, Гугъл – и открих три обяснения. Едно от тях ми звучеше най-недостовечно, но ми хареса повече от всички – хвърлянето на шапките символизира полета на мечтите. Искане ми се да ви пожелаея, когато излезете от тази зала, не само шапките, но и мечтите ви да полетят.

Знаем, че и най-дългият път започва с първата крачка. Но правейки я, ние сме длъжни да признаем, че не сме изцяло сами. Тук е мястото да благодаря от името на випуск 2012 на всички преподаватели, които безкористно раздаваха своята енергия, знания и опит. Самият Паисий Хилендарски е казал: „От само себе си не можем да станем мъдри“, а ние, студентите, имахме възможността да се докоснем до мъдростта на нашите учители. Благодарим за вдъхновението и достойния пример, който те бяха за нас и ще продължават да бъдат за онези, които ще дойдат след нас.

С тези думи е време да се разделим. Уважаеми колеги и приятели, випуск 2012 – поздравления по случай успешното ви дипломиране!

Филологически факултет

Химически факултет

Филиал – Смолян

Филиал „Любен Каравелов“ – Кърджали

Изграждане на капацитет за трансфер на технологии в ПУ „Паисий Хилендарски“

Мими ВАСИЛЕВА, доц. д-р Иван ЧАЛЪКОВ

Офис за технологичен трансфер към ПУ

В края на 2012 година ПУ „Паисий Хилендарски“ подписа два договора с Министерството на икономиката, енергетиката и туризма – за създаване на *Технологичен център* и *Офис за технологичен трансфер*, след успешно спечелени конкурси по Оперативна програма „Конкурентоспособност“. По-големият проект, за *Технологичен център*, ще се развива в три основни направления: молекулярни биотехнологии, информационни и комуникационни технологии, екотехнологии (виж на сайта – www.ecotech21.bg). В него ще се извършват приложни научни изследвания с висок икономически потенциал.

По-малкият проект – за *Офис за технологичен трансфер* към ПУ, цели изграждане на звено, което ще осъществява връзката между приложните научни изследвания и икономиката. Най-общо неговата роля може да се дефинира като „медиатор“ между академичната лаборатория и света на бизнеса. В наше време всеки престижен университет е разработил свое *know how* за комерсиализиране на иновативните разработки на своите учени и студенти, благодарение на което успява да стане привлекателен център за млади учени, преподаватели, интересни и значими проекти.

По-малкият проект – за *Офис за технологичен трансфер* към ПУ, цели изграждане на звено, което ще осъществява връзката между приложните научни изследвания и икономиката. Най-общо неговата роля може да се дефинира като „медиатор“ между академичната лаборатория и света на бизнеса. В наше време всеки престижен университет е разработил свое *know how* за комерсиализиране на иновативните разработки на своите учени и студенти, благодарение на което успява да стане привлекателен център за млади учени, преподаватели, интересни и значими проекти.

В рамките на настоящия проект¹ екип от преподаватели и студенти от ПУ ще работят в университетския офис за технологичен трансфер за: 1) осигуряване на достъпни R&D услуги (развойна дейност); 2) правна, маркетингова и логистична подкрепа за комерсиализиране на разработките на учените; 3) създаване на ясни правила и механизми за трансфер на технологии. Офисът ще съдейства за издигане на ново ниво на връзките между представители на регионалния бизнес и изследователите с приложни изследвания – при търсене на решения за важни технологични/производствени проблеми, за създаване на академични спин оф фирми на преподаватели и студенти (самостоятелни или с някаква форма на участие на университета). В този смисъл, една от важните задачи през следващите месеци е провеждане на проучване сред утвърдени и млади учени, за да се идентифицира иновативният потенциал на ПУ и възможностите за сътрудничество при срещи с представители на бизнеса.

Много преподаватели работят с години върху своите изобретения и иновативни проекти, но често пъти се оказват подведени от обещания на български и чуждестранни предприемачи за бърза комерсиализация на техните усилия. Необходимостта от защита на интелектуалната собственост на учените и посредничеството на академичната институция в отношенията между учените и бизнеса бяха сред проблемите, които се обсъждаха на първата кръгла маса – част от конференцията „Практики и модели на

¹ Проект BG161PO003-1.2.02-0042-C0001 „Изграждане на капацитет за трансфер на технологии в ПУ „Паисий Хилендарски“, с бенефициент ПУ „Паисий Хилендарски“, се изпълнява с финансовата подкрепа на оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика“ 2007 – 2013, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейски фонд за регионално развитие и от националния бюджет на Република България.

² Избрахме тази аббревиатура поради нейната универсалност (Technology Transfer Office).

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
Европейски фонд
за регионално развитие
Инвестираме във вашето бъдеще

НАЦИОНАЛНА
СТРАТЕГИЧЕСКА
РЕФЕРЕНТНА РАМКА
2007 – 2013

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„Развитие на конкурентоспособността
на българската икономика“ 2007 – 2013
www.opcompetitiveness.bg

академичното предприемачество“ (февруари 2013 г.) В рамките на проекта ще бъдат организирани още три панелни сесии, на които ще се дискутира развитието на академичното предприемачество в ПУ. Ние сме наясно, че тези проблеми трябва да се обсъждат многократно, да се търсят и тестват различни решения... Защото, ако в университета не се създадат условия за разработване на нови технологии, продукти и услуги, рискуваме да останем встрани от световната тенденция за издигане на т. нар. „трета функция“ на университетите – да подкрепят и стимулират предприемаческия дух на своите учени, докторанти и студенти, да съдействат за активното изграждане на иновативния потенциал на региона и конкурентоспособността на нацията.

Една от първите инициативи на Офиса за технологичен трансфер беше срещата с Ивайло Симов от Фонда за стартиращи иновативни компании ELEVEN (на снимката вдясно заедно с доц. Иван Чалъков)

В трансфера на технологии, както и във внедряването на иновации (на пазара) няма универсални формули. Но ние сме наясно, че при изграждането на офиса за технологичен трансфер, както и в отношенията между партньори, основната стъпка е създаване на доверие, основано на взаимен интерес. Като се вземе предвид пионерският характер на проекта за изграждане на ТТО² в ПУ, първите няколко месеца от дейността на екипа са посветени на срещи и разговори със заинтересованите страни: преподаватели и студенти, представители на бизнеса, иновационни и предприемачески центрове в региона.

Като реална подкрепа за иновативното предприемачество от началото на април 2013 г. Офисът за технологичен трансфер анонсира прием на заявления за експертна оценка на иновативни разработки от преподаватели и студенти в ПУ. Експертните и консултантите ще бъдат финансирани чрез бюджета на проекта, а селекцията на одобрените разработки ще се основава на бизнес оценката им за бъдещ пазарен потенциал.

Предвидено е начално финансиране (seeding) в следните области:

- Изработване на предварителни оценки на иновативни проекти – ще бъдат финасирани девет технически оценки, девет финансово-икономически оценки и двадесет оценки на патентния потенциал на разработки, продукти и технологии.

За кандидат-студентите: Започна записването за предварителните изпити

В Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ вече започна записването за предварителните изпити от кандидат-студентската кампания, което ще продължи до 23 май 2013 г. Изпитите по традиция се провеждат в началото на месец юни, като тази година те са насрочени от 3 до 7 юни. На първата дата е изпитът по български език. На следващия ден е този по история на България, на 5 юни са математика, химия и психология. Кандидатите с предпочитания към специалности с английски език и информатика ще се явяват на 6 юни. За последния ден от предварителната кампания са насрочени изпитите по биология, география и физика, като по последната дисциплина се провежда тест със събеседване.

Началото на всички изпити е от 9:00 ч., единствено проверката на говорните и комуникативните способности ще се провежда в петте дни на кампанията от 14 до 17 ч.

За някои от специалностите Пловдивският университет

е предвидил и допълнителни дати. На 27 април, 11 май и 22 юни са организирани предварителни кандидат-студентски изпити за специалностите „Педагогика на обучението по музика“, „Музика“ и „Джаз и поп изпълнителско изкуство“. Информация за часовете и залите бъдещите висшисти могат да получат на тел. 032/261 704 или в Педагогическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“, кабинет №115, Нова сграда, бул. „България“ № 236.

На същия адрес в семинарната зала 103 от 9 ч. ще се про-

вежда изпитът за бакалавърската програма „Педагогика на обучението по изобразително изкуство“ – 29 април, 27 май и 24 юни.

Оценките от всички предварителни изпити са равностойни на тези от планираните за провеждане през юли конкурсни изпити.

На предварителните изпити могат да се явят всички желаещи, като с получените оценки могат да участват в класирането или да се явят отново на същите изпити, ако получената оценка не ги задоволява. При

формирането на бала за класиране се взема по-високата оценка, ако кандидатстващите са се явили както на предварителните, така и на конкурсните изпити през юли.

Желаещите трябва да заявяват участие до 23 май 2013 г., като подадат молба, представят лична карта (оригинал и ксерокопие) и заплащат кандидат-студентска такса в централната сграда на университета – Ректората на ул. „Цар Асен“ № 24, в Университетския информационен център, в бюрата по градове: ЦКПИ – http://ckpi-bg.com/byura_zapriem_na_KS_dokumenti.aspx, НАПС – <http://www.naps.bg/office.php> или по интернет през сайта на Пловдивския университет – <http://www.uni-plovdiv.bg>.

На предварителните кандидат-студентски изпити могат да се явят лица, завършили средно образование в предишни години или дипломиращи се през учебната 2012/2013 година. Кандидатите без диплома за средно образование също имат право да се явят, но не участват в класирането.

➔ От стр. 4

- **Подкрепа на разработки в напреднал стадий** – ще бъде финансирано извършването на необходимите технически анализи и консултации, ще бъде оказана помощ при създаването на прототипи, при патентна защита на перспективни разработки, продукти и технологии. Ще бъдат финансирани и девет маркетингови анализа на иновативни продукти (процеси и услуги) и разработването на бизнес план на шест иновации с пазарен потенциал.

Общата сума за всички експертизи надхвърля 45 000 лв. за двугодишния период на проекта.

Кандидатстването е „отворено“ за всички преподаватели и студенти в ПУ, като първоначално е необходимо е да се попълни форма за кандидатстване. До изграждането на собствената страница на ТТО бланките са достъпни онлайн на страниците на поделение „Научна и приложна дейност“ (<http://npd.uni-plovdiv.bg>) и на Технологичния център (<http://uni-plovdiv.ecotech21.bg/index.php/bg/>). На хартиен носител заявките могат да се получат и в самия офис, намиращ се на ул. „Костаки Пеев“ №21, ет. 2, в работното време на офиса – от 9.00 до 17.00 ч., където става и приемането им (или по електронен път).

С авторите на одобрените проекти ще се проведе разговор интервю, по време на който ще се уточни нужната експертиза и очакванията им за бъдеща комерсиализация на разработката. Всички получени данни и проекти ще се третират строго конфиденциално!

Всеки, който иска да се запознае с дейността на офиса или да проучи какви са възможностите за подкрепа на неговите идеи и проекти, може да се обърне за информация на 032/261 279 или на e-mail адрес: technologycenter@abv.bg.

Изложба базар в Университетската библиотека

Традиционната изложба базар „Нова руска и западна литература“ бе организирана от Университетската библиотека на Пловдивския университет и „Индекс“ ООД – официален представител на Руската академия на науките и водещи издателства от Русия и директен вносител и разпространител в България и страните от Източна Европа на периодика и книги от Русия, Европа и САЩ. Изложбата се състои от 18 до 22 март, а на вниманието на читателите бяха предложени над 5000 заглавия художествена и научна литература.

Директорът на библиотека-

та г-жа Милка Янкова поясни, че както и през предишните години най-голям интерес към изложбата базар са проявили преподавателите и студентите от Химическия факултет и от Факултета по физика и инженерни технологии и специалистите от катедра „Обучение по математика, информатика и информационни технологии“ на Факултета по математика и информатика.

От „Индекс“ са дарили на Университетската библиотека седем издания на руски и английски език, които са на обща стойност 365 лв.

Тильо Тилев

„Неуправляемата реакция“ – академик Георгий Фльоров

(По случай 100-годишнината от рождението на учения)

Проф. д.ф.н. Никола Балабанов

Чувството на гордост още повече се засили, когато преди месец научих, че Международният съюз за чиста и приложна химия (ИЮПАК) е утвърдил наименованието на 114-ия елемент в Менделеевата таблица – Фльоровий /Fl/.

Това е израз на признание за големите научни заслуги на академик Георгий Николаевич Фльоров, който има определен принос и за изследователската дейност на Катедрата по атомна физика.

За да се влезе в историята на физиката, е достатъчно откриването на поне едно явление в някоя от нейните области. Академик Фльоров има официално признати десет открития, между които и откриването на нов вид радиоактивност – спонтанното делене на ядра. За да се влезе в историята на химията е достатъчно откриването на поне един нов елемент. Акад. Фльоров е съпричастен към синтеза на седем химични елемента с поредни номера от 102 до 108.

За откриването и изследванията на алфа- и бета-радиоактивностите са дадени десетина Нобелови награди. През 1951 г. американският физик Глен Сиборг получи тази награда за синтезирането на първите трансуранови елементи. И Георги Николаевич беше достоен за високата награда. Може би обяснението за това, че не беше удостоен с нея (освен с политическата конюнктура по онова време), е дързостта му да обяви за погрешни резултатите на американските учени за синтезирането на 102-рия и 103-тия елемент и да предяви претенции за тяхното действително откриване.

Впрочем в биографията на учения има много прояви на дързост, за някои от които искам да разкажа. Именно затова в научните (и артистични) среди са го наричали „неуправляема реакция“ – него, успешно „управлявал“ ядрени реакции и превръщания на половин век.

Георгий Николаевич (ще го означавам с инициалите Г. Н., както помежду си го наричаха сътрудниците му) е роден на 2 март 1913 г. Неговото

НАВЛИЗАНЕ В НАУКАТА

става с откритие, което специалистите считат за най-голямото постижение във физиката за 1940 г. Заедно с колегата си К. Пьотържак Г. Н. открива трети вид естествена радиоактивност – след алфа- и бета-превръщанията – спонтанно делене на атомните ядра. Едва 27-годишен той влиза в „алеята на славата“.

Може би шансът на Г. Н. е, че започва да работи под ръководството на И. В. Курчатов. Но и той не го е привлякъл случайно като свой дипломант – състудентите му го наричали „поливалентен“ заради многобройните му способности. Самият Курчатов след време ще каже за Г. Н., че „главата му ражда по седем идеи на седмица“. През следващите години (1939 – 1941 г.) Фльоров усърдно изследва процесите на атомното делене при ядрата на урана и установява (независимо от западните физици), че при всеки акт на делене се отделят 2 – 3 вторични неутрона. Това е предпоставка за осъществяване на верижна реакция с отделяне на огромна енергия и младият учен мечтае да я реализира.

Войната (1941 – 1945 г.) слага край на изследванията. Но не и на мечтите му. Изпратен в авиоотряд за обучение, произведен в чин лейтенант (декември 1941 г.), Г. Н. продължава да мисли и да се интересува от развитието на урановите изследвания. Където и да дислоцират неговия отряд, той намира време да посети градските библиотеки и да се рови в научните списания. Тогава забелязва нещо особено – публикациите по физика на деленето са преустановени. Нюхът му подсказва, че изследванията в тази област

„Благодарение на сътрудничеството с ОИЯИ аз и моите колеги изследвахме ядрата на половината от елементите в таблицата на Менделеев. Затова, когато погледна към 105-ата клетка на Таблицата (там е елементът, кръстен „Дубний“), виждам и своето минало, вградено там, и изпитвам чувство на гордост, че съм бил гражданин на Наукоград Дубна.“

Н. Балабанов в „Писмо от България“, в-к „Дубна“, 31.10.2003 г.

Акад. Фльоров при гостуването си в Пловдив

са засекретени, следователно се провеждат под попечителството на военните. А германските учени са най-напред в това направление – възможно е Хитлер пръв да получи атомна бомба!

Г. Н. започва да бие „тревога“. Издейства от командването командировка до Казан, където е евакуиран Президиумът на Руската академия на науките. Докладва за своите наблюдения и заключения, настоява за възстановяване на изследванията по физика на деленето. Маститите академици го изслушват, но не поддържат предложението му. Страната е във война и не може да си позволи каквито и да е научни изследвания.

Г. Н. отново проявява своя неудържим характер. Пише писма до Курчатов, до Генералния щаб и накрая до самия И. В. Сталин. Дори в мирно време военният устав изисква строго спазване на йерархията. И ето че един новопроизведен лейтенант пренебрегва военната дисциплина и рискувайки не само званието си, пише писмо на главнокомандващия: „Трябва незабавно да се продължи работата по деленето на урана.“ В писмото той си позволява да характеризира поведението на акад. А. Йофе като престъпно. Врх на дързостта му е опитът да диктува какво трябва да се направи:

„Смятам за необходимо за решаване на въпроса да се свика съвещание в състав: академиците Йофе, Ферсман, Вавилов, Хлопин, Капица...“ Следват имената на още няколко академици и професори, в т.ч. и на Курчатов.

И още: „Моля да ми се предостави 1 ч. 30 мин. за доклад. Вашето присъствие, Йосиф Висарионович, е много желателно“ (април 1942 г.).

Историците сравняват това писмо с писмото на Айнщайн до Рузвелт, в което също се настоява за работа по създаване на атомно оръжие, за да се изпреварят германците. Само че положението на лейтенант Фльоров едва ли може да се сравнява с това на Айнщайн!

След няколко месеца проучване Сталин нарежда: „Започнете работа!“. Това става в края на септември 1942 г., а през октомври на И. В. Курчатов е възложено да сформира екип и да организира разработката на атомно оръжие. Един от първите сътрудници, поканени от него, е Г. Н. Фльоров.

Известно е, че макар и със закъснение, Съветският съюз успя да пусне първия в Европа ядрен реактор (1946 г.) и да взриви първата след САЩ атомна бомба (1949 г.). За заслугите на Г. Н. Фльоров в тези постижения говорят най-високите награди, с които е удостоен след войната: Герой на социалистическия труд, лауреат на Сталинска награда, държавна премия и много други. (Между другото, през 1943 г. му е присъдена докторска степен, без да се явява на защита.)

В следвоенните години Г. Н. продължава да работи в областта на физиката на ядреното делене и отделя много внимание на практическото приложение на ядрената физика. От 50-те години неговите научни интереси са свързани главно с изследване на процесите, протичащи при стълкновения на сложни ядра, и с

➔ От стр. 6

проблема за синтеза на нови елементи. През 1957 г. той е назначен за директор на Лабораторията за ядрени реакции към ОИЯИ, с което започва подготовката му за нова научна „авантюра“.

АЛХИМИЯТА НА Г. Н. ФЛЪОРОВ –

получаването на нови химични елементи, е основното занимание през последните 30 години от живота му. В тази област той стартира с голямо закъснение. Американската група в Бъркли, започнала тези изследвания през 1940 г., вече е открила трансурановите елементи ($Z > 92$), включително и 101-вия. Г. Н. преценява, че ако иска да съперничи и да изпревари колегите си от САЩ, трябва да разработи нова методика. Вместо традиционните методи, използвани дотогава – облъчване на ядрата с неутрони и алфа-частици, той залага на тежките йони като снаряди. За целта в края на 50-те години в Дубна е пуснат циклотрон, с който се получава интензивен сноп тежки йони. През това време обаче групата в Бъркли съобщава вече за откриването на елементите с пореден номер 102 (1957 г.) и 103 (1961 г.). Затова дубненци насочват усилията си за получаване на 104-тия елемент. И успяват.

През 1964 година Г. Н. оповестява откриването на елемента със $Z = 104$ и го кръщава „курчатовий“. Добила самочувствие, дубненската група решава да препотвърди откриванията на американските си колеги, но вместо това ги опровергава и ги обявява за погрешни. Междувременно в Дубна е получен и 105-ият елемент. Отговорът на Бъркли не закъснява – резултатите на руснаците за синтеза на 104-тия 105-ия елементи са неверни, приоритетът е на САЩ.

По-нататък събитията се развиват като на спортно състезание, с тази разлика, че липсва авторитетен арбитър. Всяка от групите защитава своите резултати, а взаимното им отричане напомня на ситуацията, които се наблюдават на футболните стадиони. Атмосферата още повече се нажежава през 80-те години, когато в научното съперничество се включва и групата от Дармщат със свои претенции.

В тази ситуация Г. Н. насочва усилията си в две направления: да се създаде авторитетна комисия от специалисти, която чрез обективни критерии да определи приоритетите в откриването на новите елементи (със $Z > 100$); да се обединят действията на групите от Дубна и Бъркли (а по-късно и Дармщат) за синтез на свръхтежки елементи.

Макар и със закъснение, тези предложения са приети. В края на 80-те години ИЮПАП създаде международна комисия, която в продължение на няколко години извърши щателна проверка и критичен анализ на всички експерименти. За съжаление, резултатите от проверката и заключенията на комисията са обявени след смъртта на акад. Г. Н. Флоров (той почина на 19.11.1990 г.). Признат е приоритетът и равностойното участие на групата от Дубна в откриването на елементите от $Z = 102$ до $Z = 109$. Това даде основание на ИЮПАП да нарече 105-ия елемент „Дубний“.

Що се отнася до второто предложение на Г. Н., то също е осъществено. Вече две десетилетия дубненските физици под ръководството на Ю. Ц. Оганесян, ученик и продължител на идеите на Г. Н., работят в тясно сътрудничество с американските и германските колеги. Плод на това сътрудничество е успешното синтезиране на елементите до $Z = 118$. А своеобразен апотеоз на съвместните действия и взаимното уважение между партньорите е приемането на тяхното предложение от ИЮПАП 114-ият елемент да носи името на акад. Г. Н. Флоров.

(За мене беше голямо удоволствие през 2011 г. да отговоря на поканата на Нобеловия комитет и номинирам за високата награда Ю. Ц. Оганесян.)

Малко колеги знаят, че

**АКАД. ФЛЪОРОВ
Е НОСИТЕЛ И НА „НЕНАУЧНИ“ ЗВАНИЯ**

Необичайният термин не е измислен от мен. През 1973 г. на 60-годишния юбилей на академична колективът на списание „Химия и живот“ му връчва диплома за присъждане на „ненаучна степен кандидат на публицистичните науки“. Зад шеговият тон на поздравлението се крие голямата признателност на редакцията към

Г. Н. както за постоянното му сътрудничество, така и за спасяването на списанието.

В началото на 80-те години „някои академични и околоакадемични дейци“ се опитват да ликвидират списанието. Зад тях стоят един от секретарите на Централния комитет на комунистическата партия (К. Черненко) и двама вицепрезиденти на академията. Докато повечето от колегите – журналисти и интелектуалци, „вдигат рамене“ безпомощно, акад. Флоров гръмка заявява своята позиция на страниците на ежеседмичника „Неделя“: „Смятам за чест своето многогодишно сътрудничество с това списание“.

Това не е единствената спасителна акция на Г. Н. Немалка е неговата роля при създаването и укрепването на прочутия театър „Таганка“ в Москва. Историята започва през 1963 г., когато студенти от театралното училище „Шчукин“ под ръководството на режисьора Ю. Любимов представят пиесата на Б. Брехт „Добрият човек от Съчуан“. Спектакълът е посрещнат възторжено, но предстои разпределението на младите актьори, което означава разпръсването им из страната. Акад. Флоров се присъединява към инициативата на някои авторитети (писателя К. Симонов, артиста Б. Бабочкин и др.) и организира подписка, в която включва знаменити физици: П. Л. Капица, Д. И. Блохинцев (по онова време

директор на ОИЯИ), легендарния италианец Б. Понтекорво и др. От Дубна изпращат писмо до Министерството на културата с молба, ако няма други възможности за запазването на екипа от таланти, да разрешат създаването в града на областен театър за драма и поезия.

Вероятно от писмото е имало някакъв ефект, защото същата година (1964) Московският съвет предоставя на „командата на Любимов“ сграда на площад „Таганка“. Така се ражда знаменитият театър, който много години се смяташе за една от културните знаменитости на Москва. Ще прибавя още една подробност – в трупата на новооткрития театър се включва и неизвестният още В. Висоцки (завършил през 1960 г. театралния институт при МХАТ и все още „незабелязан“). Впрочем

Висоцки за пръв път е „забелязан“ в Дубна. През 1963 г. заедно с компания от московски поети, артисти и художници той посещава града на науката и за пръв път пее пред публика. По негово признание в Дубна той е „завоевал може би първия най-голям успех сред своите големи успехи“.

През следващите години Г. Н. е член на художествения съвет на театър „Таганка“. Показателно за неговите заслуги е приветствието от името на театъра, направено на 60-годишния юбилей на академичка. В него се съдържа „Заповед до армията на изкуствата“, в която се „нарежда“: „Занапред цялата околотаганска флора да се нарича само „флора“.

(Още една подробност. През 80-те години театър „Таганка“ преживява сериозна криза – В. Висоцки е починал през 1980 г., за ужас на властта – точно по време на Московската олимпиада, и отклонява вниманието на столичаните и гостите; Любимов е лишен от съветско гражданство; най-добрите артисти напускат трупата. Когато започва „перестройката“ при Горбачов, се събират подписи до Върховния съвет за възстановяване на гражданството на Любимов. Макар по това време Г. Н. да е в болницата на Академията, и той поставя своя подпис под искането.)

Този материал ще бъде твърде непълен, ако не споменем за

**ЗАСЛУГИТЕ НА АКАД. ФЛЪОРОВ ЗА РАЗВИТИЕТО
НА ПЛОВДИВСКАТА ЯДРЕНА ФИЗИКА**

Задочно познавах прословутия учен от учебниците по атомна физика, които бях чел като студент, а по-късно писал като преподавател в университета. Действителното ни запознанство, поставило начало на дългогодишна съвместна дейност, стана през пролетта на 1978 г., когато той посети Пловдив в състава на малка „атомна“ делегация. През следващите години включвах посещения на академичка в Дубна по време на всичките си командировки (2 – 3 пъти годишно). Постоянната връзка се поддържаше от колежката С. Маринова, по онова време на работа в ОИЯИ.

По примера на Г. Н. в Пловдив започнахме да организираме симпозиуми по приложение на ядренофизическите методи. На Втория симпозиум, на който отбелязахме 20-годишнината на Катедра по атомна физика (1983 г.), поканихме и академичка. Организирахме много срещи: с преподаватели, студенти и ученици, а също

Представяне на Лаборатория за слава FameLab в Пловдивския университет

Стефан НИКОЛОВ

На 5 март 2013 г. в зала „Компас“ в Пловдивския университет се състоя представяне на конкурса *Лаборатория за слава FameLab*. Конкурсът започва през 2005 г. в рамките на фестивала на науката в град Челтнъм, Англия. През 2007 г. по идея на Британския съвет фестивалът става международен с включването на още 9 държави, сред които и България, а в момента вече включва над 20 държави от цял свят. Американският етап на фестивала се провежда в НАСА, а швейцарският – в ЦЕРН.

КАКВО ПРЕСТАВЛЯВА FAMELAB?

Лаборатория за слава FameLab е конкурс за разбираемо говорене за наука. По същността си е нещо като научен Мюзик Айڈъл. Всеки участник има 3 минути, през които да представи по интересен начин нещо свързано с природоматематическите и инженерните науки. Може да се използва всякакъв реквизит, без помощници и без употреба на Power Point. След явяване на един преварителен кръг успешните участници отиват на национален финал, който се провежда в рамките на Софийския фестивал на науката, а националният победител отива на международния финал в Челтнъм, където мери сили с другите национални финалисти от цял свят.

Преди явяването на националния финал участниците преминават двудневен майсторски клас по комуникация на науката, където се учат как да работят с медии, как да се държат на сцената и други полезни умения. Единият учител на българските майсторски класове е актрисата от Младежкия театър Ангелина Славова (носителка на две награди *Аскеер*), а тази година другият учител ще е Куентин Купър – английски учен и комуникатор на науката с огромен опит, звезда на няколко различни програми за наука по Би Би Си.

КОЙ МОЖЕ ДА УЧАСТВА?

Конкурсът е отворен за всички, които учат, преподават или активно работят в областта на природоматематическите и инженерните науки. Участниците трябва да са поне студенти (може и още в 1. курс), а горна граница няма, макар че конкурсът по принцип е насочен към по-младите учени.

Повече информация може да бъде намерена на интернет страницата на фестивала <http://famelab.bg/> или на живо в Ректората на Пловдивския университет в кабинет 219А.

Обсъждане на критерии за оценяване на дистанционни форми на обучение в професионални направления

Пловдивският университет беше домакин на работна среща, свързана с прилагането на критерии за оценяване на дистанционни форми на обучение в различните професионални направления. На срещата, проведена на 13 март в зала „Компас“, присъстваха представители на висши училища от цялата страна.

В качеството си на организатори и докладчици проф. д.м.н. Георги Тотков – заместник-ректор на Пловдивския университет, и проф. д-р Илия Гюдженов – член на Акредитационния съвет на НАОА, представиха някои актуални проблеми на организирането на дистанционно обучение във висшите училища в България. Дискутирани бяха възможностите за разкриване и провеждане на дистанционни форми на обучение, оценяването на средата от Националната агенция за оценяване и акредитация, сроковете, хорариумът, кредитите и задължителното аудиторно присъствие на обучаваните.

Пояснено беше, че акредитацията в дистанционните форми на обучение става, след като е получена институционална акредитация за съответното професионално направление. Засега в България няма акредитирани професионални направления с дистанционна форма на обучение.

Широко беше дискутиран и един от най-проблемните въпроси, свързани с дистанционното обучение – провеждането на изпитите. Те трябва да се организират чрез присъствена форма на студентите – може и да не е в самото висше училище, а в някой от лицензираните центрове. На дневен ред стои подготвянето и лицензирането на експерти в системата на дистанционното обучение.

Отбелязана беше и интердисциплинарността при подготовката на един продукт за дистанционно обучение – необходим е сериозен екип от преподаватели, системни администратори, сценаристи, оператори.

„Неуправляемата реакция“ – академик Георгий Фльоров

➔ От стр. 7

с областното ръководство. Плод на това активно взаимодействие стана идеята в Пловдив да се изгради лаборатория с ускорител, тип „Микротрон“. Лабораторията за ядрени реакции се ангажираше с изработването на ускорителна камера, за останалото оборудване отговаряхме ние.

Започнахме активна дейност по подготовка на строеж на лабораторията и нейното кадрово осигуряване. Изпратихме двама архитекти в Дубна, за да се запознаят със специфичните изисквания на ускорителя. На дългосрочна командировка в ОИЯИ замина физикът в катедрата Хр. Христов (сега доцент, ръководител на катедрата). Задачата му беше да усвои методиките при работата с ускорителя. Акад. Фльоров хареса неговото трудолюбие и старание в работата и предложи да остане за по-дълго в Дубна с цел разработване на дисертация. През следващите години командироввахме в лабораторията на Фльоров още четирима физици, шест-седем дипломанти (двама от тях сега са професори в САЩ), двама инженери от Елпром, началника на университетската работилница.

За съжаление, строежът на сградата за микротрона много се проточи (една от причините беше наложило се двукратно препроектиране – след едно земетресение в региона и чернобил-

ската авария), а след 1990 г. беше съвсем преустановен.

Това не омаловажава положителната роля, която изиграха лично Георгий Николаевич и научното сътрудничество с ЛЯР, за развитието на ядрената тематика в нашата катедра. Благодарение на съвместните действия ние учавахме в изключително интересни изследвания, свързани с изучаването на редица редки ядрени реакции и със свойствата на възбудените ядрени състояния. Съватори сме на няколко десетки публикации в реномирани научни списания. По тематиката на микротрона бяха защитени пет дисертации и 6 дипломни работи.

Можем да кажем, използвайки шеговития израз на актьорите от „Таганка“, че се смятаме за част от *фльората*, пушна корени на пловдивска земя.

В заключение ще приведа част от текста, написан от Г. Н. в паметната книга на катедрата (29.10.1983 г.):

„Тук, в Пловдив, където се гордеем и почитам паметта на далечните и близките предци, е намерено най-удачното съчетание между учебен процес и научна работа. Онова, което е направено за 20 години от Катедрата по атомна физика, е пример не само за България, но и за много страни от социалистическото съдружие.“

Горд съм, че работих в тази катедра в продължение на 50 години, през половината от които бях неин ръководител.

Ценностите в културното безвремие

За новата книга на Вера Ганчева

„Емануел Сведенборг – архитект на вечността“

Йордан КОСТУРКОВ

В България могат и се случват невероятни работи. В културната обстановка на отчайваща криза на ценности сега се публикува монографичното изследване „Емануел Сведенборг – архитект на вечността“¹. В над петстотин страници Вера Ганчева представя почти напълно непознатия у нас велик световен мислител, чиито идеи свързваме с цяла енциклопедия от творци, повлияни от него – от Уилям Блейк, Гюте и Емерсън до Балзак, Достоевски и Бодлер, а също и Стриндберг, Уолт Уитман, Йейтс или Борхес, Артър Конан Дойл, Хенри Джеймс, Карл Юнг, Емануел Кант, Вейчъл Линдзи, Хелън Келър, Чеслав Милош... В този дух на триумф на духовното в средата на обърканата посредственост си припомням и друга подобна, над 600 страници книга, за която писах неотдавна – „Литература и месианизъм. Руското литературно месианство през XIX век“ на Николай Нейчев.

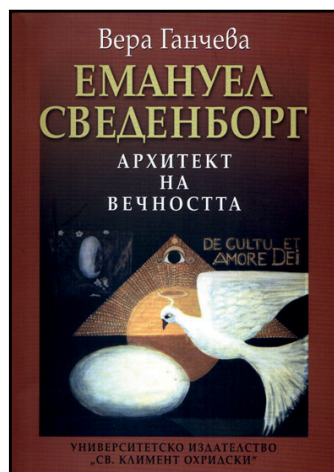
На Вера Ганчева обаче това ѝ се е случвало и друг път – дебютната ѝ книга „Телескоп, път и две сиамски котки“, също с респектиращ обем, се появи в навечерието на друго безвремие, също така нелогично и ненужно.

Вера Ганчева е един неукротим дух и е трудно да си я представим само като чист кабинетен учен – тя е публикувала над 250 книги, статии, преводи, изследвания, но всичко това примерно само през последните години в активна дейност като организатор на културни събития, като преподавател и фактически учредител на нордическите изследвания в България, а по-рано като мавдун и скандинавист, като международен журналист, легендарен издател, който тотално промени българската представа за световната литература, и то в ограничителната обстановка на тоталитаризма. Тя представи у нас конкретно и всички крупни скандинавски класици и модерни автори – от Кнут Хамсун и Стриндберг до Артур Лундквист, Тумас Транстрьомер, Астрид Линдгрен, Аксел Сандемусе, Таряй Весос, Юхан Борген, Ролф Якобсен и много други – представи ги систематично, написа предговори, статии и изследвания върху тях и вдъхнови толкова много помлади изследователи, преводачи, културни критици.

Трудно ми е да определя накратко изследователския

метод на Вера Ганчева – даже в най-популярни публикации тя не може да бъде чист биографист дори само защото авторите я интересуват като вдъхновители и интерпретатори и на идеи, а конкретно за „Емануел Сведенборг – архитект на вечността“ несъмнено е, че тя открива един само предстоящ културен диалог на идеи с бъдещи изследователи. Днес ние можем единствено като че ли да се опитаме да надникнем в нейните тези.

За да представи този „Аристотел на Севера“ или „Колумб на духа“, както Сведенборг е наричан, Вера Ганчева най-напред очертава обширен преглед на философските възгледи на човечеството от епохата на Античността до 18. век, а така също и 19. и 20. век – по този начин оригиналността, но и свързаността на идеите на Емануел Сведенборг с научната мисъл през вековете намират логическо обяснение. А за да потърси обяснение за явлениято Сведенборг, авторката се заема с още една капитална и пионерска задача – да разкаже Шведското просвещение, „чийто типичен изразител той е“. Естествено обаче, най-жив интерес представлява „портретното“ осъзнаване на творчеството на Сведенборг, неговото „комплексно учение“ и „духовното преосмисляне на емпиризма“ като научен метод, възприемането на неговата „доктрина“ от европейски и

американски творци. Тук имаме едно явление, което действително надхвърля представата за въздействие или влияние, което може да е предмет на литературнокритически анализи, а по-скоро едно „омитологизирано“ вдъхновение, съпоставимо с това на почти свръхестествената „обвързаност“.

Историческият прочит на философското развитие от Античността до наши дни, освен че е оригинален, може да увлече дори лаика, защото основният подход е разказ на историята откъм творчеството на шведския философ. Така Сведенборг „оживява“ като личност над текста, а този ефект се осъществява и с всички класици на „любовта към мъдростта“ и особено онези, които по-рядко цитираме.

Синтезиращият преглед на Шведското просвещение несъмнено открива пред всеки читател почти напълно непознатата или фрагментарно възприемана досега представа за скандинавската литературна и научна мисъл, а по-популярните имена органично застават на крайгълни позиции, за да се очертаят реално границите на един, да си признаем, непознат културен свят.

За мен специален интерес представляваше прочитът чрез Сведенборг на английската и американската литература, като кулминационно в тази конструкция стоеше възстановката на доста смътно осъзнаваните отношения между Уилям Блейк

и Емануел Сведенборг, на която Вера Ганчева посвещава десетки страници в монографията си. Отново впечатлява мащабността на подхода на изследователката – тя намира не само логически възможности за тълкуване на философската доктрина на Сведенборг в творчеството на белетристите (Х. Фийлдинг, Р. Стийл, Суифт, Дж. Адисън, О. Голдсмит, Дефо, Скот, Макфърсън до Джон Клеланд и Емили Бронте), драматурзите (Драйдън, Шеридън) и особено поетите (Милтън, Ал. Поуп, Джеймс Томпсън, Уърдсуърт, Колридж, Бърнс, Шели, Кийтс, Байрон) на епохата. Специално място заемат учени, критици, философи като Шафтсбъри, Т. Мор, Нютон, Бъртранд Ръсел, Кейнс, но Вера Ганчева най-добросъвестно коментира връзката и с предхождащи Сведенборг творци като Спенсър, Джон Дън, Шекспир Франсис Бейкън, Шекспир, или творци от 19. и 20. век като Р. Браунинг, Е. Барет Браунинг, Джойс, Хъксли. Всички тези отношения могат да бъдат предмет на отделни изключително оригинални изследвания, като това с особена сила важи за анализа на Сведенборг в американската литература – чрез Б. Франклин, Т. Пейн, Емерсън, Торо, Уитман, Н. Хоторн, Робърт Фрост, Мелвил, Е. А. По и разбира се, Емили Дикинсън, Уилям и Хенри Джеймс, Т. С. Елиът, Силвия Плат. Това е само една малка илюстрация на „енциклопедичния“ подход, така характерен за Вера Ганчева. Той осигурява възможност на специалисти по руската и западноевропейската класическа и модерна литература и научна мисъл да участват и продължават това изследване в прочита си.

Този крупен труд на български учен, разбира се, респектира с висотата и сложността си, но изкушеният читател ще остане приятно изненадан колко четивно и увлекателно може да бъде научното изследване, когато е написано от специалист, владеещ майсторството на разказа.

¹Вера Ганчева. *Емануел Сведенборг – архитект на вечността*. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2012.

Проф. Йоханес Вайс е новият почетен доктор на Университета

На 25 март 2013 г. в 6. аудитория се състоя церемонията по връчването на почетния диплом на новоизбрания доктор хонорис кауза на Пловдивския университет проф. д-р Йоханес Вайс. Известният немски учен беше представен от декана на Философско-историческия факултет доц. д-р Красимира Кръстанова и ръководителя на катедра „Социология и науки за човека“ доц. д-р Светлана Събева. Почетният диплом беше връчен от ректора на пловдивския университет проф. д-р Запрян Козлуджов.

В следващия брой на вестника ще ви представим неговата лекция „ОТ УНИВЕРСАЛИЗЪМ НА РАВЕНСТВОТО КЪМ УНИВЕРСАЛИЗЪМ НА РАЗЛИЧИЕТО (упадък и преобразуване на претенцията за представителство при интелектуалците)“.

„Пловдивски университет“

Йоханес Вайс е професор по социологическа теория и философия на социалните науки в Университета в Касел, а също и асоцииран изследовател в Центъра „Макс Вебер“ в Ерфурт, Германия. От Варбург, едно възхитително старинно градче, днес той съчетава интензивната си работа по няколко свои книги с международни изследователски и издателски проекти, с докторантски колоквиуми и с гост-лекции в университети в най-различни точки на света – от Токио, през Тбилиси и Пловдив, до Монреал. Онова, което го съпровожда в тези пътувания, със сигурност е ясната му мисъл и проникателният му поглед към света; но и интелектуалната му и човешка откритост, удивителният му талант да създава заедно отвъд всички културни и географски различия.

Йоханес Вайс е възпитаник на Кьолнския университет, където през 1969 г. завършва социология и получава докторска титла по философия. През 1975 г. се хабилитира в Университета в Дуйсбург, а от 1981 г. започва дългогодишната си работа като професор по социологическа теория в Каселския университет, която продължава до 2007 г. След това е гост-професор в университетите в Залцбург, Гьотинген и Ерфурт.

В биографията на проф. Вайс има една непренебрежима източноевропейска следа. През периода 1991 – 1993 г. той напуска временно Каселския университет, за да стане основател и първи директор на Института за науки за културата в Лайпциг. През 1993 г. е удостоен с медал „Каспер Борнер“ за особени заслуги за обновяването на Университета в Лайпциг.

За външния наблюдател не е трудно да направи връзката между *genius loci* („духа на мястото“), който сродява Лайпциг и Пловдив. Освен в обединението на Германия проф. Вайс участва и в обединението на Европа като „духовна форма“, и то с нещо много повече от ролята на симпатизиращ наблюдател. От 2006 г. той е член на международния борд на директорите на Института за критически социални изследвания към Пловдивския университет; член е и на редакционния съвет на сп. „Социологически проблеми“. Той участва в множество конференции в Пловдив и София, многократно изнася гост-лекции пред студентите от Философско-историческия факултет; негови статии са превеждани и публикувани в престижни български издания.

Почетното звание „доктор хонорис кауза“ му се присъжда заради изключителните му интелектуални постижения в областта на социологическата теория и философията на социалните науки, заради приносите му за обновяването на изследванията и преподаването по социология и философия в Пловдивския университет, както и заради личната му ангажираност и дългогодишна подкрепа за интернационализиране на научните изследвания в Пловдивския университет чрез множество научни форуми в България и Германия.

Доц. д-р Красимира КРЪСТАНОВА –
декан на Философско-историческия факултет

Ректорът проф. Запрян Козлуджов връчва почетния диплом на проф. Йоханес Вайс

Социологията като наука за човека

„В научната област ‘личност’ има само онзи, който служи единствено на делото си“. Бих искала да припомня това послание от преди близо 100 години, което ни завещава Макс Вебер, един от бащите основатели на социологията. Днешният академичен канон изисква обаче дори в подобни моменти прозаично да ги разделим – личността и делото – и да представим делото чрез „списък с публикации“. Не бих искала да изреждам богата списък с книги и статии на проф. Вайс, отличаващи се с експериментаторски дух и преминаване на дисциплинарните граници между социология, философия и науки за културата, което едновременно му отваря много интелектуални врати, но и го излага на неизбежни недоразумения в разбирането. Ще обобща само, че най-големите му приноси са в областите на социологическата теория, осмислянето на социологическата класика, теорията и диагностиката на съвременната епоха. Той е един от най-утвърдените изследователи на творчеството на Макс Вебер и на Георг Зимел. Автор е на множество оригинални концепции в теорията за действието, социологията на религията и на културата, социологията на сингуларността, както и на редица културно-исторически изследвания в духа на т.нар. „екзистенциално разбиране за социология“. Инициатор е на придобилата широка международна известност програма за „критика на социологическия разум“ чрез усвояване на екзистенциалната аналитика на Мартин Хайдегер. Книгите и статиите му са превеждани на английски, френски, италиански, испански, японски, унгарски и български език.

Оригиналните форми на мисленето не се нуждаят от въведение, „те сами се въвеждат“, казва Мишел Фуко. Все пак бих искала да спомена нещо за онази мисловна нагласа, която смятам за доминираща в интелектуалния профил на Йоханес Вайс и която, мисля, е водеща нишка в изследванията му на толкова много различни феномени на модерната социалност: от „немската уютност“ до „културата на световното общество“; от „харизмата“ до „приятелството в самота“; от „самоизключването“ през „делегираното действие“ до елементарните феномени на човешка уязвимост и дейна взаимопомощ. Йоханес Вайс показва как е възможно социологията да бъде по нов начин наука за човека при едно ново поставяне на класическите въпрос на Хобс. Въпросът „как е възможно обществото“ може да се постави – но и да получи отговор, смята той – едва когато „обществото“ е загубило привидността за своята сигурност и необходимост, едва когато ни е връхлетял опитът за неговата случайност и крехкост. Едва тогава социологията, която разوماгьосва социалния свят, може да се появи на интелектуалната сцена и да претендира, че ще допринесе нещо за самопознанието на човека и че ще му съобщи нещо смислено. Но единственото, което остава при тази динамика на разوماгьосването и загубата на сигурността, „остатъкът“, в който можем да се оттеглим, но и да

Конференция по случай 70 години от спасяването на българските евреи

Нощта на 9 срещу 10 март 1943 г. Физкултурният салон на еврейското училище е препълнен с уплашени хора. Пловдивските еврейски семейства са събрани и подготвени за депортиране към лагера „Треблинка“ в Полша. Никой от тях не знае каква ще е съдбата му. Никой не се е върнал от лагерите, за да разкаже...

Пловдивската общественост е настръхнала. Българите не искат да се разделят със своите приятели и съседи. Хората се тълпят около училището, солидарни и съпричастни към съдбата на евреите. Пловдивският митрополит Кирил (по-късно патриарх на Българската православна църква) прескача оградата, отива сред събралото се множество ужасени хора и заявява: „Където отивате вие, там отивам и аз!“

Многобройни са примерите за подобни действия на българите в защита на евреите от нацисткия режим. В страната се надига вълна от протести срещу Закона за защита на нацията и против решението за депортиране на българските евреи. В резултат на тези общи действия българското правителство взема решение – прекратява действията по депортирането на евреите. Над 48 000 души се завръщат по домовете си. Днес техните потомци помнят...

За пореден път Философско-историческият факултет организира обществен дебат, посветен на 70-годишнината от спасяването на българските евреи. Конференцията бе под надслов „Исторически и богословски корени на антисемитизма“ и се проведе на 8 март 2013 г. Домакин на извадата бе Общинският съвет в Пловдив. Участие взеха лектори от Пловдивския и от Софийския университет, от Теологическия семинар в Упсала (Швеция), представители на еврейската общност в Пловдив и София, студенти, ученици от Езикова гимназия „Иван Вазов“ и граждани.

В залата на Общинския съвет бе подредена изложба с архивни документи и снимки, разказващи за историческите събития в България в периода 1940 – 1944 г. Идеята и реализацията на тази изложба дължим на доц. д-р Албена Танева от Софийския университет.

Доц. д-р Красимира Кръстанова (декан на Философско-историческия факултет), проф. д-р Запрян Козлуджов (ректор на Пловдивския университет), Стефан Стоянов (зам.-кмет по култура, образование, туризъм, иновации, развитие и европейски политики) и арх. Илко Николов (председател на Общинския съвет) приветстваха участници-

те и гостите на конференцията.

Сутрешната сесия откри г-н Андрей Аврамов. В изложението си той постави акценти върху историческите факти около спасяването на евреите и сподели своите размисли и анализи на събитията отпреди 70 години.

Един от почетните гости на конференцията бе д-р Андреш Гердмар – специалист по новозаветно тълкуване и ректор на Богословската семинария Livets Ord в Упсала, Швеция. Неговата първа лекция акцентира върху богословските корени на явлениято антисемитизъм, като повлече първичните форми на антиюдаизма в периода на ранното християнство.

Във фокуса на изложението на писателя историк Йордан Велчев попадна въпросът за специфичното място и роля на еврейския етнос на Балканите в периода 14 – 17 век. В границите на Османската империя те се радват на толерантен и доброжелателен прием и постигат степен на социална интеграция, непознат и немислим в Западна Европа.

Сутрешната сесия завърши с лекцията на Андрей Аврамов, озаглавена „Бележки върху произхода и природата на антисемитизма“. Той очерта различните фактори, обуславящи появата на явлениято през вековете, и

Заместник-кметът на Пловдив Стефан Стоянов приветства участниците в конференцията. Зад него са проф. Запрян Козлуджов, арх. Илко Николов и доц. Красимира Кръстанова

се опита да скицира перспективите на търсенето на пътища за справяне с него.

Следобедната сесия започна с втората част от лекцията на проф. Гердмар. Този път той анализира корените на антисемитизма в периода от Просвещението до Холокоста. (За блестящия превод на лекциите на шведския лектор благодарим на гл. ас. Тодор Петков от ФИФ.)

Проф. Лиляна Деянова от СУ постави интересни въпроси и насоки за размисъл по въпроса за съвременните политически употреби на българския антисемитизъм, като въведе и ново понятие: анти-антисемитизъм, което предизвика интересни дискусии.

Каква е ролята и функцията на духовните водачи във формирането на нагласи – това бе основният въпрос, около който бе структурирана лекцията на доц. Албена Танева от СУ. Това бе и финалът на научната част от конференцията.

Организаторите на форума бяха подготвили и видеоматериал – блицинтервюта с граждани на Пловдив за събитията от март 1943 г. Видеоето предизвика размисли и спорове около това доколко колективната памет удържа и съхранява спомена и/или знанието за важни моменти от историята на обществото, доколко младите хора днес се интересуват от фактите от миналото ни. Това бе и една от основните теми в последвалата дискусия, чийто модератор бе доц. д-р Мария Шнитер от Философско-историческия факултет. Думата взеха и гостите на конференцията – предимно представители на еврейската общност. Техните изказвания – емоционални и топли – са поредното доказателство, че Пловдив е място за толерантно съжител-

ство на различни етнически и конфесионални общности, че миналото не е забравено, че поуките са извадени, че паметта се предава през поколенията.

Факт е обаче, че въпреки широката медийна разгласа, въпреки поканата, отправена неколкратно към студентите в Пловдивския университет, тяхното присъствие се изразяваше в 10-тина студенти на сутрешната сесия. За своите вече 9 години Философско-историческият факултет организира множество научни форуми, конференции, публични лекции и пр., на които каним известни учени и публични личности от България и света. Пловдивските студенти, за които всъщност се организират тези изяви, проявяват безразличие, понякога ясно изразено. Позволявам си да приканя студентите от всички специалности да бъдат по-активни при провеждането на публични изяви. Участие в подобни публични събития е начин за придобиване на нови знания и умения извън аудиторите и семинарните зали, които често са много по-интересни и отразяват актуалното състояние на научните изследвания.

Накрая, но не на последно място, Философско-историческият факултет изразява своите дълбоки благодарности към екипа на християнска телевизия „Хармония“, който работи неуморно и засне цялата конференция, както и към фирма „Сиенит“ ООД за любезната финансова подкрепа.

Пълен видеоархив, лекции и допълнителни ресурси ще бъдат публикувани на сайта на конференцията: <http://bg70.uni-plovdiv.net/press>

Гл. ас. д-р Борислава ПЕТКОВА – катедра „Етнология“

➔ От стр. 10

превърнем в изходен пункт на нашата социологическа рефлексия – казва Йоханес Вайс – може да бъде само единичният, сингулярният, непредставяем от никой друг, смъртен човек. Това не е нито обществото, нито човекът изобщо, нито пък човечеството. В хоризонта на тази дръзка теза той е озаглавил една от последните си статии за приятелството в глобалното общество Homo homini homo. Всъщност такава беше моята лична (и нашата) щастлива среща с него.

Доц. д-р Светлана СЪБЕВА – ръководител на катедра „Социология и науки за човека“

Официалният правописен речник на българския език и слятото, полуслятото и разделното писане

Гл. ас. д-р Теофана ГАЙДАРОВА

По отношение на слятото, полуслятото и разделното писане в ОПРБЕ се наблюдават доста противоречия между предговора и словника, както и между отделни части на словника. Законотворческата логика не е ясна във всички аспекти. И за това състояние има сериозни причини. Мисля, че това най-вече се дължи на факта, че основните принципи за слято, полуслятото и разделно писане и съпътстващите ги правила са създадени още през 40-те 50-те години на 20. век. Като основни се посочват наличие или отсъствие на съединителна гласна, съчинително или подчинително отношение между основите, разположение на главната и подчинената основа, самостоятелност или зависимост на съставките, вид на ударението – главно, второстепенно или равностойни. Тези много и различни принципи създават объркване при прилагането на правилата. Още повече речникът е за **всички**, а често дори за специалисти е трудно да установят коя основа е главна и коя подчинена, дали дадена дума се използва самостоятелно в езика, или не, или пък какъв е словообразователният модел на определена сложна дума. Например: дали трябва да кажем *архитект реставраторът* или *архитектът реставратор*, за да проверим дали съществителното име се пише полуслятото или разделно. Или пък дали прилагателното име *административно-управленски* е образувано от *административно управление* като словосъчетание, или от равностойните основи *административен* и *управленски*. И двата варианта на проверка звучат логично. А примерите от такъв характер изобилстват в словника. Друг проблем също така е фактът, че нормата твърде често е била променяна и една дума се е пишела ту слято, ту полуслятото, ту разделно. Например *голмайстор* и *голлия* в речника от 1983 г. са написани **слято и полуслято**, в речника от 2002 г. – **слято**, а според ОПРБЕ – *голмайстор* трябва да се пише само **слято**, а *голлия* е със звездичка – т.е. може и **слято, и разделно**. Естествено, че ще настъпи объркване и всеки ще си пише думата както си иска. Това е валидно най-вече за хората от по-старото поколение, които са преминали през всички изброени по-горе речници – като се започне от първия речник на БАН от 1955 – 1959 г., мине се през речника от 1983 г. и преиздадения му вариант от 1995 г., после през НПРБЕ от 2002 г., та до ОПРБЕ от 2012 г. Както се вижда, времето между последните два речника е 10 години. Следователно беше крайно наложително да се направи притурка или приложение, в което да бъдат регистрирани само промените. Сега обаче без такова приложение ползващите речника трябва да извеждат промените и да си ги обясняват. Важно е също така, че последните два речника определят какво е сложна дума, но избягват дефиницията на съставна дума и синтактично словосъчетание. Недефинирането на тези базови понятия също предизвиква несъответствия. На фона на всички тези проблеми не е учудващ фактът, че в ОПРБЕ се наблюдава „лесен“ начин за постигане на правописно единство по отношение на всякакви проблемни казуси – ако някоя дума не се „вписва“ в правилата, тя просто е премахната.

Проблеми със слятото, полуслятото и разделното писане на съществителните имена. В ОПРБЕ това е един от най-спорните моменти и има най-много несъответствия между предговора и словника. Става дума за точки 53. 4., 53. 4. 1., 53. 4. 1. 1., 53. 5., 53. 5. 1. (стр. 52, 53). Предлага се някои думи да се пишат по традиция, при други се допуска слято и разделно писане, а трети се изписват слято, защото са образувани от съчетаването на съставка от чужд произход, която се свързва с домашна или с чужда дума. Дотук всичко е привидно ясно. Смущава фактът, че думи, които трябва да се изписват слято по традиция, в словника са представени и слято, и разделно. Или пък думи, за които е разрешено слятото и разделното писане в предговора, в словника липсват. Съществуват и такива сложни думи, дадени като пример за полуслятото писане, които в словника се изписват слято и разделно. И ако нищо не ви е ясно или пък сте шокирани, погледнете ОПРБЕ. Тогава ще бъдете озадачени до краен предел. За да не бъде голословна, ще дам само няколко

Гл. ас. д-р Теофана Гайдарова

примера. Съществителното име *вакуумарат* в предговора е представено като дума, която по традиция се пише слято заедно с *балетмайстор*, *голмайстор*, *емайллак*, *киносалон*, *тестпрограма*, *щабофицер*, *яхтклуб* и т. н. В словника обаче *вакуумарат* и *тестпрограма* са думи със звездичка, т.е. могат да се пишат слято и разделно, а *балетмайстор*, *голмайстор*, *емайллак*, *киносалон*, *щабофицер*, *яхтклуб* се изписват само слято. Или пък *душ-кабина* е дадена в предговора на стр. 51 като пример за полуслятото писане, докато в словника липсва, но такива като *душбатерия* и *душгел* са представени като звездни дублети (тоест изписват се и слято, и разделно). Подобен е и случаят с *кафе машина*, която в предговора е представена със слято и разделно писане, а в словника липсва. Всички думи обаче с първа част *кафе* в словника се пишат полуслятото. В началото на февруари 2013 г. издателство „Просвета“ отпечата на сайта си една добавка от пропуснати в ОПРБЕ думи (за съжаление, те са само 12 думи), между които са и *кафе машина* и *кафе пауза*, представени като звездни дублети. Така сега те се изписват и слято, и разделно, а всички останали като *кафе-сладкарница*, *кафе-аперитив*, *кафе-бар*, *кафе-бюфет* и т. н. са с полуслятото писане. Ще представя някои думи, при които се наблюдават проблеми и трябва да бъдат запомнени по определения от ОПРБЕ начин. *Концертмайстор* се пише слято (а как се пише *концерт рецитал*, която липсва?!). *Голмайстор* се изписва слято, а *голлия* е звезден дублет. Интересни са и думите, означаващи музикални термини. Например *денсмузика* се пише слято, липсва *денсклуб*; *дисководец* се пише слято, липсва *дискомузика*. Липсват словоформи на *кънтри*, *метъл*, *госпъл*, *спиричуъл*. Всички думи с първа част *джаз*, *поп* (с изключение на *попсцена*), *пънк*, *рап*, *рок*, *техно* (само като музикален стил), *хард* (само като музикален стил), *чалга* и др. са звездни дублети. Мисля, че единствено затруднения, а не яснота пораждат например думи с първа част *етно-* и *евро-*, които са с разнообразен правопис, но без основателна причина за някои от тях. Привеждам ги без коментар: **етнозвучене*, **етномода*, **етномузика*, **етномузикант*, **етностил*, **етнотуризъм*, **НО:** *етногенеза*, *етногенезис*, *етнограф*, *етнография*, *етнокултура*, *етнолингвистика*, *етнология*, *етнополитика*, *етнопсихология*, *етнорегиозен*, *етноцентризъм*; **евробанкнота*, **евробон*, **евровалута*, **еврозона*, **еврокредит*, **еврооблигация*, **евроцент*, **еврочекр* **НО:** *евроатлантизъм*, *евробюрократ*, *евробюрокрация*, *евровиза*, *евродепутат*, *евродепутатка*, *евродоговор*, *евроексперт*, *евроизолация*, *евроинституция*, *евроинтеграция*, *евроквалификация*, *еврокомисар*, *евролидер*, *евроминистър*, *евронаблюдател*, *евротурнир*, *еврофинал*, *евросъдия*, *евростандарт*, *еврочиновник* и т.н.

Ясно е, разбира се, защо думи като **бизнесабонат*, **бизнесадминистрация*, **бизнесадама*, **бизнесклимат*, **бизнесконсултант*, **бизнеспарк*, **бизнесплан*, **бизнессекретарка*, **бизнесскреда*, **бизнесстарица*, **бизнесфорум*, **бизнесцентър* са звездни дублети, а *бизнесмен* се пише слято. При *бизнеселит* обаче за мен е необяснимо само слятото писане. Или може би просто е забравена звездичката? Но тъй като няма списък с печатни грешки, това никак не може да бъде установено. Същото се отнася за **латиноклуб*, **латиномузика*, **латиносериал*, а при *латиноамериканец*, *латиноамериканка* съвсем оправдано е единствено слятото писане. Съвсем не е оправдано обаче *харддиск* да се пише само слято, а **компактдиск*, **флопидиск* да са звездни дублети. Или пък **шахклуб*, **джазклуб* (звездни дублети), *кафе-клуб* – полуслятото. Не е ясно и защо в словника липс-

➔ От стр. 12

ват всички думи с първа част *интернет* (в предговора на стр. 63 намираме *интернет страница*, написана разделно), липсват още и *кешмаркет* и *кеш мениджмънт* (има *кешпамент*), *боб чорба*, *грис халва*, *дерби мач*, *дерби среща*, *кънки бягане*, *кънки спорт*, *офис техника*, *офис център* и много, много други.

Проблеми със слято, полуслято и разделното писане на прилагателните имена. Не е регламентирано изписването на прилагателните имена, означаващи различни цветове или нюанси на един цвят. В предговора на стр. 56 т. 53. 17. са представени сложни прилагателни, в които подчинената основа е наречие, свързано с главната основа със съединителна гласна или завършващо с гласна, изпълняваща ролята на съединителна. Изброени са думи като: *аленочервен*, *бледосин*, *вечнозелен*, *жабешкозелен*, *изумрудензелен*, *мастиленозелен*, *медночервен*, *аленочервен*, *отровнозелен*, *светлосин*, *туркосин*, *тъмнокафяв*, *яркочервен*. В предговора само между другото са представени и думи като *бяло-зелено-червен*, *жълто-зелен*, *синьо-зелен*, *черно-бял* в т. 54. 6. като сложни прилагателни имена, образувани от основи на относителни и качествени прилагателни имена. В словника обаче думите са хаотично представени явно в зависимост от личните предпочитания на авторите на отделните букви. Например: *кафяво-розов* и *лилаворозов*, *кафеникавочервен*, *кафеникавожълт*, *синкавоззеленикав* и *сивкаво-червеникав* и т.н.

В т. 54. 7. се дефинират сложни прилагателни, образувани от две равностойни собствени имена (всяка съставка се пише с главна буква). Примерите са: *Боил-Мариотов*, *Кант-Лапласов*, *Кирило-Методиев*, *Асиро-Вавилонски*, *Еленско-Твърдишки*, *Рило-Родопски* и т. н. Отваряйки словника обаче, се натъкваме на примери от типа на *асиро-вавилонски*, *гайгер-мюлеров*, *питагоров* и др. под. Не е обяснено, че в случаите с малка буква всъщност става въпрос за терминологични съчетания. Това е казано за някои от тези думи на стр. 47, където се представят такива притежателни прилагателни, образувани от лични имена, намиращи се в състава на фразеологични съчетания, като *брауново движение*, *евклидова геометрия*, *питагорова теорема*, *паркинсонов синдром* и т. н. (т. 42. 7.). Би било добре също да се обясни, че *Рило-Родопски масив* се пише с главни букви, а *рило-родопски климат* – с малки.

Не е ясно също така защо в т. 54. 4. се твърди следното: „Когато като подчинена основа е използвана буква, сложната дума се пише полуслято (а буквата обикновено е главна). Примерите са **Г-образен**, **П-образен**, **Т-образен**, **У-образен**, **с-образен**. Само маркираните ги има в словника. Останалите липсват.

Съществува и различно от НПРБЕ изписване на сложни прилагателни, образувани от съчетания от притежателно прилагателно от лично име и приложение към него. Препоръчва се полуслято писане, като личното име запазва главната буква (стр. 55): *професор-Петрова хипотеза*, *министър-Иванов проект*, *дядо-Стефанов имот*, *чичо-Георгиева снаха*. Съхранено е правилото за сложни прилагателни, образувани от собствени имена, включващи названия на титли и звания. При тях всяка съставка се пише с главна буква. *Бай-Ганъв характер*, *Хаджи-Димитров подвиг*, *Патриарх-Евтимиево дело*, *Поп-Минчова „Видрица“* (стр. 60). И тук отново стигаме да един въпрос, който лично мен ме е вълнувал винаги, а еднозначен отговор не съм намерила. Кои точно и защо точно тези титли и звания се пишат с главна буква? Обясняваме обикновено, че това са тези, които са станали част от името на известната личност. Но кои са те? Както в НПРБЕ, така и в ОПРБЕ те не са еднозначно определени. На стр. 42 са посочени *Баба Марта*, *Баба Тонка*, *Баба Яга*, *Бай Ганьо*, *Бачо Киро*, *Братя Миладинови*, *Дон Кихот*, *Даскал Манол*, *Дева Мария*, *Дядо Коледа*, *Дядо Вазов*, *Кума Лиса*, *Кумчо Вълчо*, *Мечо Пух*, *Отец Паусий*, *Патриарх Евтимий*, *Презвитер Козма*, *Хаджи Димитър*, *Райна Княгиня*, *Настрадин Ходжа*, *Ежко Бежко*, *Зайо Байо*, *Косе Босе*, *Охльо Бохльо* (т. 39. 2., т. 39. 2. 1. стр. 42). (А защо, да кажем, *баба Илиция* и *дядо Йоцо* не са сред тях?) В т. 55. 4. 4. са определени следните съставни собствени имена на лица, образувани от съществително нарицателно име като първа част и съществително собствено име: *Баба Вида*, *Баба Марта*, *Баба Меца*, *Баба Тонка*, *Бай Ганьо*, *Бачо Киро*, *Дон Жуан*, *Дон Кихот*, *Дядо Коледа*, *Зайо Байо*, *Крале Марко*, *Кума Лиса*, *Кумчо Вълчо*, *Отец Паусий*, *Поп Харитон*, *Хаджи Димитър*, *Чичо Стоян*. Не е редно да няма пълно съвпадение между двата списъка, защото така е обръквашо.

Интерес представляват и следните изисквания, фиксирани в т. 53. 15., 53. 15. 1 (стр. 55), т. 42. 8. и 54. 3.

Т. 53. 15. гласи, че сложни прилагателни, завършващи на **-ски**, за качествена характеристика, образувани от съчетания от лично и фамилно име или от лично име, придружено от бай, бачо и др., се пишат слято:

иванвазовски патриотизъм, *йорданрадичковски подход*, *радоиралиновски сарказъм*;

байганъвски инат, *бачокировски подвиг*, *кралмарковска сила*, *отецпаусиевски плам*.

Т. 42. 8. Прилагателни имена, образувани от собствени имена, които не изразяват притежание, а качествена характеристика:

ботевско чело, *геомилевски стил*, *вапцаровска диалогичност*, *латоноовски свят*.

Т. 53. 15. 1. Сложни притежателни прилагателни имена, образувани от съчетания от лично и фамилно име, се пишат полуслято (и с главна буква за всяка съставка).

Димитър-Димова творба, *Емилиян-Станев разказ*, *Златю-Бояджиев маниер*, *Иван-Фунев портрет*, *Димитър-Осининов превод*, *Стоян-Михайловски химн*, *Цанко-Церковски роман*.

Т. 54. 3. 2. фиксира вече посочените примери от типа на Бай-Ганъв характер.

Същевременно на стр. 43, т. 40. 1., във връзка с правилата за главна буква се изписва следното: „Притежателни прилагателни имена, образувани от имена на лица (лични, фамилни, псевдоними), с изключение на случаите в т. 42. 7., 42. 8, 42. 9.

Вазов роман, *Ботева поезия*, *Дикенсов стил*, *Дарвинова теория*, *Йовкови разкази*, *Менделеева таблица*, *Наполеонов войни*, *Нобелова награда*, *Димовски хумор“.*

Озадачава последното словосъчетание, което трябва да бъде дообяснено, че се свързва не с името на *Димитър Димов*, а на *Борис Димовски* например. Смятам, че по-ясно би било това правило да се формулира, като се подчертае формалният завършек на името: ако завършва на *-ов*, *-ев*, *-ин*, да се изписва с главни букви и полуслято, а ако завършва на *-ски* – с малки букви и слято. Като изключения могат да се посочат онези фамилни имена, които по принцип завършват на *-ски*, като *Цанко Церковски*, *Борис Димовски*, *Стоян Михайловски* и др. подобни.

Във връзка с коментирания примери озадачаващи са и словните единици, като *херкулесов* (наред с логичното *херкулесовски* – стр. 648), *шекспиров* (наред с логичното *шекспировски* – стр. 667), *шилеров* (наред с логичното *шилеровски* – стр. 668). Явно авторът на тези букви има такива виждания и не се съобразява с правилата. Странно е също прилагателното име *елинпелински* (стр. 254), вместо *елинпелиновски*, с което сме свикнали. Но тук вероятно трябва да се направят разграничения, че едното прилагателно име е образувано от името на писателя *Елин Пелин* (*елинпелиновски*), а другото от името на града *Елин Пелин* (*елинпелински*). Подобно уточнение липсва.

Не е ясно как се изписват названията на селищата *Попгригорово*, *Попрусаново*, *Хаджидимово*, *Хаджидимитрово*, които в НПРБЕ са написани слято, тъй като бяха представени като изключения, а в ОПРБЕ отсъстват. Може би трябва да ги подведем под общото правило за разделно писане на такива селищни названия, т.е. като *Отец Паусиево* и *Капитан Андреево*. И тук отново искам да подчертая осезателната липса на приложения, които в НПРБЕ бяха 17 на брой и уточняваха правописа на всякакви лични имена, географски названия, названия на парични единици и т. н.

При **правописа на наречията** също се очертават множество проблеми, но аз ще се спра само на някои от тях. Затрудняват словосъчетания от типа на *от горе до долу*, *от тогава до сега*, *от време на време*, *от край до край*, за които се препоръчва разделно писане, и подобни на тях, но с различно изписване, като: *от горе надолу*, *от сега нататък*, *от ляво надясно*. Смятам, че тук унификацията е желателна, ако не и задължителна. В НПРБЕ необясним беше правописът на: *донемайкъде*, *немай-къде*, *от немай-къде*. В ОПРБЕ намираме следното изписване: *донемайкъде*, *немай-къде*, липсва *от немай-къде*. *Посвоему*, *постарому*, *поновому* вече са регламентиран само със слято писане. Липсват обаче *по моему*, *по твоюму*, *по нашому*, *по домашному*, *по военному* и подобни. Явно тук се запазва разделното писане.

Проблемите във връзка с този така сложен правописен въпрос в българския език са изключително много. Тук очертах само много малка част от тях. Смятам, че е необходимо преди всичко промяна на теоретичната база, което ще доведе до по-голяма яснота и стройност на съответните речникови единици.

40 ГОДИНИ ПЛОВДИВСКА РУСИСТИКА

2013 година маркира 40-годишния юбилей на българистиката и русистиката в Пловдивския университет. Раждането им добавя допълнителна стойност към самия факт на откриването на две нови специалности. С него се поставят основите на пловдивската хуманитаристика изобщо, което стартира превръщането на висшето ни училище в университет от класически тип.

Много ли са, или са малко 40 години от историята на една катедра и специалност? За тези, които са полагали основите, всичко изглежда, сякаш се е случило вчера. В този своеобразен „миг“ обаче са кондензирани толкова много работа, усилия, творческа енергия, помогнали им да преминават през трудностите и да оформят съвременния си облик – подкрепен с традиция, изграден с любов и професионализъм, осветен от заслужен успех.

Първи ръководител на катедрата (създадена през 1973 г. като Катедра по руски език и литература и преименувана през 1999 г. в Катедра по руска филология) за една година става гл. ас. Мария Мишева. Следващите ръководители са последователно: проф. д-р Мария Гургулова (от 1974 до 1983 г.), доц. д-р Ангел Шишков, химик (от 1983 до 1984 г.), проф. д-р Георги Златанов, математик (от 1984 до 1985 г.), доц. Милена Калудова (от 1985 до 1992 г.), проф. д-р Стефка Георгиева (от 1993 г. до началото на 2012 г.). Понастоящем щафетата е поета от гл. ас. д-р Юлиана Чакърова.

В началото упражненията по руски език се водят от преподавателите по руски език от бившата Катедра по чужди езици, а лекционните курсове се четат от хонорирани преподаватели от СУ „Св. Климент Охридски“, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ и Института по литература към БАН. По-късно учебната работа се поема от членовете на катедрата и от гост-преподаватели от водещи висши училища на бившия Съветски съюз. Те имат съществен принос както за учебната, така и за научноизследователската работа в катедрата. Присъствието им в академичното ежедневие е ценна традиция, за съжаление, нарушена през годините, но възраждаща се отново с гостуването на изтъкнати специалисти от университети в Русия, с които ПУ има договори за сътрудничество.

Най-голям ръст числеността на катедрата бележи през периода 1988–1993 г., когато след известна пауза се възобновяват конкурсите за попълване на академичния състав. Успешно издържали първите от тях, постъпват като асистенти Мария Кръстева (сега гл. ас.) – по *Фолклор и стара руска литература*, Таня Атанасова (сега гл. ас.) – по *Руска класическа литература*, и Юлиана Чакърова (сега гл. ас. д-р) – по *Руски език (практически курс)* и *Съвременен руски език*. По-късно към катедрата се присъединява доц. д-р Ст. Георгиева (сега професор), а като асистенти са приети Атанаска Тошева по *Историческа граматика*, Катя Ганева – по *Методика на обучението по руски език и литература*, Ирина Чонгарова, Мария Зозикова, Илонка Георгиева, Людмила Минкова и Майя Кузова – по *Руски език (практически курс)*. С разформирването на Катедрата по чужди езици през 1992 г. катедреният състав се увеличава с още трима преподаватели: гл. ас. Диана Шкодрова, гл. ас. Петранка Савова, гл. ас. д-р Надя Чернева. Няколко години по-късно са назначени доц. д-р Николай Нейчев – по дисциплината *Руска литература на XIX век*, и гл. ас. д-р Кръстина Арбова – по *Руска литература на XX век*, а през 2008 г. – гл. ас. д-р Милена Стойкова и гл. ас. д-р Наталия Христова.

Години наред неоченима помощ на Катедрата оказват редица известни български учени русисти, които работят като съвместители: проф. д.ф.н. Стефана Димитрова (*Лексикология на съвременния руски език*, *Морфология на съвременния руски език*, спецкурсове и семинари), проф. д.ф.н. Пенка Филкова (*Историческа граматика* и *История на руския книжовен език*), доц. д-р Илиана Владова (*Теория на превода*). Под тяхно ръководство са защитени докторски дисертации от преподаватели в катедрата. Няколко години

Част от състава на Катедрата по руска филология

като съвместител работи и доц. д-р Снежана Пейчева (*Методика на преподаването на руски език и литература*). Лекциите по дисциплините *Фолклор* и *Стара руска литература* до настоящия момент се четат от ст. н. с. II ст. Елена Томова от БАН.

Учебната работа в катедрата е организирана и съобразена със спецификата на бакалавърските специалности *Руска филология*, *Български език и руски език*, *Руски език и западен език*, *Приложна лингвистика (с руски като втори чужд)*. Основните дисциплини, включени в учебните планове, са: *Фонетика на съвременния руски език*, *Лексикология на съвременния руски език*, *Морфология на съвременния руски език*, *Синтаксис на съвременния руски език*, *Стилистика на съвременния руски език*, *Историческа граматика на руския език*, *История на руския книжовен език*, *Странознание на Русия*, *Увод в теорията на превода*, *Руски фолклор*, *Стара руска литература*, *Руска литература на XIX век*, *Руска литература на XX век*, *Методика на обучението по руски език и литература*, *Руски език (практически курс)*. През последните години на студентите се предлагат разнообразни и непрекъснато актуализирани избираеми и факултативни дисциплини.

В трудните години, когато се разрушиха традиционните връзки с Русия и отслабна интересът към нея, всъщност не е имало отлив на студенти благодарение на креативността и усилията както на преподавателите от катедрата, така и на ръководството на филологическия факултет и университета – с предлагането на нови възможности за прием в програмите с руски, както и на различни перспективни комбинации на руския с други езици и области на знанието.

От 2001 г. на завършилите бакалавърска степен катедрата предлага магистърската програма „Русистика“ (която от тази година еволюира в „Актуална русистика“ с държавна поръчка), а от учебната 2004/2005 г. – магистърската програма „Културни и социални дейности в туризма“ с езикова специализация по руски, английски, немски и френски език. С водещото участие на Центъра за езици и интеркултурна комуникация към Филологическия факултет са разработени 2 специализирани преводачески магистърски програми – „Превод за европейските институции“ и „Превод и интеркултурна комуникация“, предлагани от учебната 2005/2006 г. В тях освен руски студентите могат да изберат също така и английски, френски, немски и италиански. Така катедрата се превръща в **единствената във факултета (и университета), предлагаща мултилингвални магистърски програми**, в които езиците могат да се избират самостоятелно или в различни комбинации. Този факт, потопен в контекста на лингвокултурологичните и интеркултурните изследвания и проекти, допринася за изграждане на собствения ѝ облик.

Основните научни направления, по които работят членовете на катедрата, се отнасят към различни области на лингвистиката и литературознанието: доц. д-р И. Чонгарова (*Странознание*, *Интеркултурна комуникация*, *Културология*, *Социолингвистика*), доц. д-р Н. Нейчев (*Литература на XIX век*, *Херменевтика*, *Теория на литературата*), гл. ас. д-р Ю. Чакърова (*Когнитивна лингвистика* и *лингвоконцептология*, *Теория, методология и практика на превода*, *Лингвокултурология*, *Семантика*, *Лингвистика на текста и дискурса*, *Морфология*, *Съпоставително езикознание*), гл. ас. д-р М. Кузова (*Съпоставителен синтаксис*, *Синтаксис и стилистика*, *Лингвокултурология*), гл. ас. д-р Н. Чернева (*Фразеология*, *Културология*), гл. ас. д-р Л. Минкова (*Фонетика*, *Съпоставително езикознание*), гл. ас. д-р К. Арбова (*Руска литература на XX век*, *Съпоставително литературознание*), гл. ас. д-р А. Тошева (*Историческа лингвистика*, *Съпоставително езикознание*), гл. ас. д-р М. Стойкова (*Стилистика*, *Комуникативна лингвистика*), гл. ас. д-р Наталия Христова (*Теория и практика на превода*), гл. ас. д-р М. Зозикова (*Лексикология*, *Семан-*

тиката на превода), гл. ас. д-р М. Зозикова (*Лексикология*, *Семан-*

Катедрата по руска филология започна честванията на 40-годишния си юбилей

Първото събитие, посветено на 40-годишнината от създаването на Катедрата по руска филология и откриването на специалността *Руска филология* в Пловдивския университет, бе работна среща в рамките на Международния методологически семинар „Подготовка кадров в области перевода, межкултурной и политической коммуникации в XXI в.“, организиран в периода 18–21 март 2013 г. в София съвместно от Нов български университет и Пермския национален изследователски политехнически университет (ПНИПУ), Русия. Основните цели на форума включваха както обсъждането на актуални въпроси, свързани с превода, така и формирането на интелектуална платформа за обмен на опит, идеи и решения на значими образователни проблеми, върху която да се гради междудисциплинарно, междууниверситетско и международно сътрудничество, разработката на механизми за съвместна работа между руските и българските висши училища. Участници в семинара бяха преподаватели и докторанти от 10 университета в Русия – Московския държавен университет (МГУ), Московския държавен педагогически университет (МГПУ), Пермския национален изследователски политехнически университет (ПНИПУ), Висшето училище по икономика (ВШЭ) – Москва, Националният изследователски университет (МИЭТ) – Москва, Нижегородския държавен лингвистичен университет (НГЛУ), Тюменския държавен университет, Челябинския дър-

Ректорът доц. д-р Запрян Козлуджов и заместник-ректорът доц. д-р Жоржета Чолакова уважиха юбилейното честване на Катедрата по руска филология

жавен университет, Института по социално-педагогически технологии и ресурси в Набережни Челни и др., както и от Париж – Института по мениджмънт, интеркултурна комуникация и превод (ISIT).

В рамките на семинара се проведе първата в България сесия във формат Science Slam, в която докторанти представиха умело съчетаване на наука и артистизъм. Водещ началото си от поетическите slam сесии в Америка, утвърдил се в Европа най-напред в Германия, а в последните 2–3 години и на други места – скандинавските страни, Швейцария, Русия и т.н., този формат на представяне на научни идеи и изследвания по атрактивен и необичаен начин стигна и до България благодарение на колегите от Нов български университет.

Катедрата по руска филология прие любезната покана, отправена от ръководителя на Департамента по англицистика доц. д-р Борис Наймушин, да

бъде домакин на изнесеното заседание на семинара на 21 март. Така се откриха честванията, посветени на 40-годишнината на катедрата, която се планира да бъде отбелязана с още мероприятия през юбилейната 2013 година. На срещата освен гостите от Русия и Нов български университет присъстваха много студенти от специалностите с руски език в Пловдивския университет.

Тържеството бе открито от ръководителя на катедрата гл. ас. д-р Юлиана Чакъррова, която отбеляза особената символика в хронотопа на събитието: с току-що настъпилата пролет тя пожела на присъстващите възраждане на творческата енергия, а мястото на провеждането – новата конферентна зала „Компас“ – бе обвързано с пожелание компасът на научните дирения да отвежда колегите винаги в правилна посока. Почетни гости на срещата бяха ректорът на Пловдивския университет проф. д-р Запрян Козлуджов,

който отправи приветствие към присъстващите, заместник ректорът доц. д-р Жоржета Чолакова, научният секретар на Филологическия факултет гл. ас. д-р Надя Чернева, ръководителят на Департамента по англицистика в Нов български университет доц. д-р Борис Наймушин.

С мултимедийна презентация д-р Юлиана Чакъррова представи основните щрихи от портрета на катедрата, постиженията в преподавателската и научноизследователската работа. Гл. ас. д-р Надя Чернева разказа за двугодишния опит на Центъра за руски език и култура в провеждането на семинари по превод за студенти, а четвъртокурсничката от специалността „Руска филология“ Олга Моллова представи преводаческите програми във Филологическия факултет. След това докторантите в катедрата накратко разказаха за работата си.

Гостите от Русия бяха изключително впечатлени от организираната в залата изложба на учебно-методически и научни издания, чиито автори са преподавателите от катедрата, и разговорите продължиха дори след официалното закриване на срещата.

Освен създадените контакти с богат потенциал срещата бе ценна и с нещо друго. По време на подготовката ѝ се роди идеята за създаване на катедрен знак, както и на плакат с кориците на издадените монографии, речници, учебници и сборници.

Да пожелаем на катедрата и нейните членове още много такива красиви празници, както и плодотворни делници!

„Пловдивски университет“

➔ От стр. 14

тика, *Съпоставително езикознание*), гл. ас. М. Кръстева (*Фолклор, Стара руска литература*), гл. ас. Т. Атанасова (*Литература на XIX век, Теория на литературата*), гл. ас. И. Георгиева (*Литература на XX век, Теория на литературата*), гл. ас. К. Ганева (*Методика на преподаването*).

Траекторията на академичното израстване включва 9 защитени дисертации за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на преподаватели след постъпването им в катедрата, сред които 4 – в престижни институции в рускоезичния свят: Ирина Чонгарова (Москва, 1992), Юлиана Чакъррова (Минск, 1997), Надя Чернева (Москва, 2003), Людмила Минкова (Москва, 2004). В момента катедрата е сред тези с най-много докторанти във Факултета: един отчислен, на когото предстои защита, и петима в процес на обучение. През 2003 г. звание „доцент“ е присъдено на Спаска Злачева-Кондрашова, Ирина Чонгарова и Николай Нейчев, а през 2011 г. звание „професор“ – на Стефка Георгиева.

Творческите дирения на специалистите от катедрата намират отражение в ценени в академичното пространство на България и чужбина монографии. Съществен аспект в работата е и двуезичната

руско-българска лексикография. Много преподаватели от катедрата са автори на учебници и учебни пособия, които се използват за аудиторна и извънаудиторна работа със студентите както от Пловдивския университет, така и от студентите русисти от останалите университети в страната.

Катедрата по руска филология се ползва с международно признание. За издигане на нейния престиж способстват както участието на нейните членове в многобройни международни конгреси, конференции, семинари, проекти, така и организираните с участие на всички членове и проведени през 1996 г. и 2006 г. международни научни конференции под егидата на МАПРЯЛ.

От 1998 г. до настоящия момент студентите от специалностите с руски език и преподавателите от катедрата активно участват в студентската и преподавателската мобилност по програмата „Еразъм“ в рамките на сключените двустранни споразумения със Сорбоната – Париж-4, университетите в Гент – Белгия, Флоренция – Италия, Сегед – Унгария, Влоцлавек – Полша. През 2010 г. е сключен договор за сътрудничество с Държавния университет „Баязид“ в Истанбул. За международните контакти на Катедрата от значение е и препо-

Актьорите – любов, тайни и престъпления...

Тенчо ДЕРЕКИУВЛИЕВ

С дипломния си спектакъл „Престъпления на сърцето“ по Бет Хенли актьорите от Учебния театър на Пловдивския университет спечелиха адмирациите на публиката. Студентите четвъртокурсници играха впечатляващо и продължават със спектаклите всяка неделя и понеделник от 19.00 ч. Сега почват с изпълненията и на „Голямото чистене“, познато от миналогодичния сезон.

Посрещат ни преди една от премиерите си. А стартовият въпрос беше какво са измайсторили за четири години в специалността, след като тя се нарича „Актьорско майсторство“.

Сполучливи роли, много неоткрити и открити дарби. И малко в повече нерви за доцента, изскача мисълта на Нора Куюмджиян.

Мария Миради градира – воля, търпение упоритост, а Ива Велкова подчертава, че са се научили как да играят.

Да бъдат по-отговорни към себе си и към другите и да се обичат, е заключението на Дилана Иванова, а Надежда Манова е лаконична, и то в стила на артиста: продуктът от присъствието им в специалността е, че са станали хора...

Актьорите absolventи от класа на доц. Иван Налбантов

Даниел Тотов е уверен в доброто им развитие и изразява оптимизъм всеки от състава да е станал поне актьор, ако не майстор. За Любомир Станков е овладяна основата, а тепърва ще се гради бъдеще. Към фактите на преоткриването отива интерпретацията на Милен Делчев, според когото absolventите са преоткрили части от себе си – забравени или изобщо неподозирани. Към бъдещето е насочена и идеята на Катери-

стриани – преподавателите и студентите. Който е решил да учи актьорско майсторство, той сам се е обрекъл на жертви... И това е неговото качество, което ще го прави непобедим... Изкуството иска да си устойчив характер и да събираш жизнени сили, за да зарадваш повече хора“, посочва в анализа си доц. Иван Налбантов.

Опитахме да разберем колко често влизат в „престъпления на сърцето“ извън сцената младите актьори. Всеки ден и всяка минута, или много често, се оформи първият отговор на част от групата. Някои от мъжете констатираха, че момичетата са тези, които влизат повече в престъпления на сърцето. Дамите пък се надяват да не влизат точно в такива, каквито са в сюжета на спектакъла...

Някои от absolventите съзират и игрови моменти с чувствата...

Какво е съотношението между „Престъпления на сърцето“ и „Голямото чистене“?

„И в другата пиеса („Голямото чистене“) има колкото си щете престъпления и на сърцето. И тука много се чисти. В нашия дом в София чистенето е закон и аз – ща не ща – се повтарям!... Когато в основата са човешките взаимоотношения и я има магическата дума любов, не може да няма „престъпления“. Всяка любов е едно престъпление, ама какво?! Желано, искано и създаващо живот. Ако няма престъпление, няма театър. Идилии не стават за театър...“ – тълкува доц. Иван Налбантов.

Absolventите са убедени, че от сцената може да се очакват неочакваните неща и предстои да разбират какво е премълчала

на Добрикова, която споделя, че занапред ще осъзнават какво не им е казала сцената. В настоящето стои Иво Х. Танев и признава, че за четири години е измайсторил себе си – в характера и начина на мислене.

„Процесът на обучение не дава талант, той може да го открие, да го доразвие, но може и да го похаби. Това зависи от двете

страни – преподавателите и студентите. Който е решил да учи актьорско майсторство, той сам се е обрекъл на жертви... И това е неговото качество, което ще го прави непобедим... Изкуството иска да си устойчив характер и да събираш жизнени сили, за да зарадваш повече хора“, посочва в анализа си доц. Иван Налбантов. Оказа се, че това е внучката на известния актьор. Иванна се усмихна и разказа, че обича и драматичния, и кукления театър и има своя любимка сред актрисите absolventки в Пловдивския университет.

На сцената в неговия учебен театър изкуството на ролята усвояваха бакалаврите Дилана Иванова, Нора Куюмджиян, Надежда Манова, Мария Миради, Ива Велкова, Катерина Добрикова, Милен Делчев, Любомир Станков, Иво Х. Танев, Даниел Тотов.

Успешно с „Престъпления на сърцето“ четвъртокурсниците поеха към своето дипломиране. Сценичната адаптация и постановката са на доц. Иван Налбантов и ас. Стефан Попов, сценотографията е моделирана от Владислава Петрова. Четири момичета и две момчета – шест човешки съдби... Пътеките им ту се преплитат, ту се разминават; сълзите им често се давят в избликлания смях, а смяхът им – във влагата на сълзите. Мълчанието ги привлича, а изречението думи ги отдалечава. И измежду това – червени и бели рози за изпълнителите, поднесени от Тони Боев от артекипа на Учебния театър в ПУ. Избора на цветовете Тони Боев мотивира със символни значения: червеното – на любовта, а бялото – на чистотата. Absolventите актьори получиха и академична похвала. „Поднесохте ни нещо, което ни развълнува“ – каза за дипломния спектакъл на актьорите absolventи ректорът на Пловдивския университет проф. д-р Запрян Козлуджов в забележително реновираната зала на Учебния театър.

➔ От стр. 15

давателският опит на лекторите в чужбина: гл. ас. д-р Кр. Арбова (Гьотинген, от 2007 г.) и гл. ас. д-р Л. Минкова (Запорожие, 2007–2010; Молдова, от 2010 г.), както и дългогодишната специализация на доц. д-р И. Чонгарова във Великобритания.

През 2010 г. отвори врати ресурсен културно-информационен, научноизследователски и методически Център по руски език и култура с директор гл. ас. д-р Надя Чернева, създаден по инициатива и с финансовата подкрепа на фондация „Руският мир“ (Русия). Катедрата работи в тясно сътрудничество с Центъра при организацията на десетките мероприятия, предоставящи на преподаватели и студенти богати възможности за досег с руския език, литература и култура.

Актуалният академичен състав на катедрата е следният: гл. ас. д-р Юлиана Чакърова – ръководител, доц. д-р Ирина Чонгарова, доц. д-р Николай Нейчев, гл. ас. д-р Майя Кузова, гл. ас. д-р Надя Чернева, гл. ас. д-р Людмила Минкова, гл. ас. д-р Кръстина Арбова, гл. ас. д-р Атанаска Тошева, гл. ас. д-р Милена Стойкова, гл. ас. д-р Наталия Христова, гл. ас. д-р Мария Зозикова, гл. ас. Таня Атанасова, гл. ас. Мария Кръстева, гл. ас. Илонка Георгиева, гл. ас. Катя Ганева. Организатор на учебната дейност е Радка Чобанова.

Гордеем се със студентите си, които в годините на своето следване ни доставят удоволствие и придават истинския смисъл и сладкия вкус на работата ни, а след завършването си имат реализация в различни сфери на държавната и общинската администрация, на образованието и културата.

Преминала през редица трудности в нелекия си път, днес Катедрата по руска филология авторитетно заема своята позиция и добавя ценен шрих към академичния облик на Филологическия факултет и Пловдивския университет. Без преувеличение може да се твърди, че катедрата има свое уникално лице. То е очертано от високи академични критерии, професионализъм и отговорност към работата, ентузиазъм и всеотдайност към студентите – оценявано и забелязано от самите тях – колегиалност и сплотеност.

Гл. ас. д-р Юлиана Чакърова – по материали от архива на Катедрата по руска филология

Търсенето на Higgs бозон в експеримента CMS в CERN

Доц. д-р Ваньо ЧОЛАКОВ

Търсене на Higgs бозон в експеримента CMS в CERN бе темата на лекцията, която проф. д-р Владимир Генчев от Института за ядрени изследвания и ядрена енергетика при БАН изнесе на 21.03.2013 г. в Пловдивския университет. Проф. Генчев е научен ръководител на екип от учени от ИЯИЯЕ и от Факултета по физика и инженерни технологии на ПУ „Паисий Хилендарски“, участващи в експеримента CMS в CERN.

Експериментът CMS (Компактен муонен соленоид) е проектиран и изграден за работа на най-мощния ускорител с насрещни снопове протони LHC (Големия адронен колайдер) в Европейския център за ядрени изследвания (CERN), Женева, Швейцария („Пловдивски университет“, бр. 7 – 8, г. XXVI).

Проф. Генчев подробно разказа за участието на българските физици и инженери, както и на фирми от българската индустрия в разработването, конструирането и изработването на детектора CMS. Той подчерта, че може би най-очакваният резултат от CMS и LHC е търсенето Higgs бозона, единствената предсказана частица от Стандартния модел, която не е открита експериментално. Набирането на данни започва през април 2012 г. при енергии на всеки един от двата насрещни протонни снопа от 4 TeV, което позволи до средата на месец юни да се наберат толкова събития, колкото през цялата 2011 г. Проф. Генчев направи задълбочен анализ на резултатите, получени от CMS колаборацията, които са представени на семинар в CERN и докладвани на Международната конференция по физика на високите енергии в Мелбърн, Австралия. Предварителните резултати от търсенето на Higgs бозон, получени по данни, записани през 2012 г., CMS наблюдава полезни събития с маса 125 GeV и статистическа значимост от пет стандартни отклонения над фона. Това се

Проф. Владимир Генчев

интерпретира като наблюдаване на раждането на търсената частица, подчерта проф. Генчев. Той потвърди изявлението на CERN, направено, след като на конференция в Италия бяха представени най-новите анализи на екипа на детектора CMS, и думите на говорителя на CMS Джо Инкандела: „Предварителните резултати с пълния комплект от данни от 2012 г. са чудесни и за мен е ясно, че става въпрос за Хигс бозон, макар и още да имаме много работа, за да разберем какъв вид Хигс бозон е това“. С определянето на нулевия спин на тази частица съмненията около това, че е открит Higgs бозон, отпадат, подчерта проф. Генчев.

Той заяви още, че в публикациите, свързани с последните получени физически резултати в колектива от автори, изброени на 15 страници от 139 различни лаборатории и университети по света, съавтори са и представителите на ФФИТ на Пловдивския университет доц. д-р Ваньо Чолаков и бившите студенти, настоящи докторанти в ИЯИЯЕ, Мирчо Родозов и Мариана Вутова.

В заключение проф. Вл. Генчев подчерта доброто и активно сътрудничество между ФФИТ и ИЯИЯЕ и че в тези изследвания могат да се включат студенти, желаещи да се занимават с физика на елементарните частици и високите енергии.

Трета студентска етноложка конференция „ТЕРЕНИ И ГРАНИЦИ“

Мария СЛАВЧЕВА

Третите студентски етноложки срещи, организирани от катедра „Етнология“ към Философско-историческия факултет, се проведеха на 22 март 2013 г. в Конферентна зала „Компас“ на Пловдивския университет. Темата на конференцията беше „Терени и граници“, като в нея взеха участие студенти от четири университета: ПУ „Паисий

и материали, свързани с проведени от тях теренни проучвания както в България, така и на територията на други страни. Те изразиха вижданията си за теоретичната обосновка на терена, а също така „проблематизираха“ и виртуалното пространство като изследователски терен. Докладите ще бъдат събрани в електронно издание, достъпно на страницата на факултета организатор.

Участниците в конференцията

Хилендарски“, Нов български университет, СУ „Св. Климент Охридски“ и Университета „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас. Докторанти от ИЕФЕМ към БАН също представиха доклади. Конференцията беше открита от доц. д-р Красимира Кръстановна – декан на Философско-историческия факултет.

В двадесетте доклада, изнесени в рамките на три сесии, младите изследователи представиха различни идеи върху границите

В рамките на конференцията студентите имат възможност да обменят идеи и опит и да получат ценни препоръки за своята работа. Студентските етноложки срещи се превръщат в традиция, която предоставя възможност за изява на млади изследователи от различни университети в областта на етнологията, антропологията, културологията, фолклористиката и други хуманитарни дисциплини.

Втори двоен успех на Лабораторията по роботика към ФМИ

От 22 до 24 март 2013 г. в Благоевград се проведе V национално ученическо състезание по ИТ. В него взеха участие Боян Бонев, Николай Даков и Никола Станчев, ученици от 10. клас в ОМГ „Акад. Кирил Попов“, Пловдив. Проектът на Боян Бонев (с научен консултант гл. ас. А. Пенев) „BuildView – система за тримерно сканиране на интериор“ спечели първо място в категорията „Самостоятелни компютърни приложения“. Второто място в същата категория беше завоювано от проекта „DeafTalk“, разработван от Николай Даков и Никола Станчев (с научен консултант гл. ас. д-р П. Копанов). Разработката на проектите им се ползва от активните научни консултации и подкрепа на „Лабораторията по роботика, мехатроника и телемеханика“ към ФМИ.

Поздравяваме тези млади членове на лабораторията за отличната им работа и представяне, донесло двоен успех не само на тяхното училище, но и на нас като съпричастни към техните интереси и работата по проектите им.

Факултет по математика и информатика

Премиера на „Сибирски уроци за живота, любовта и смъртта“

На 25 март 2013 г. под патронажа на Филологическия факултет беше организирана среща с холандския професор Ханс Висема по повод на излизането на неговата първа художествена книга „Сибирски уроци за живота, любовта и смъртта“, издадена на български от издателство „Кибера“. Събитието беше открито от заместник-декана на Филологическия факултет доц. д-р Красимира Чакърова, книгата и нейният автор бяха представени от гл. ас. д-р Теофана Гайдарова, а симултанен превод бе направен от гл. ас. Веселина Койнакова. На срещата присъстваха преподаватели и студенти от различни факултети. Проф. д.п.с.н. Веселин Василев сподели своите впечатления от книгата и възхищението си от дълбочината и многоаспектността на наблюденията и заключенията. Авторът Ханс Висема разказа за обстоятелствата, които са го накарали да напише този труд, съвсем различен от останалите му 16 научни книги. Той обясни, че от ранно детство е записвал всичко, което му се случва, и е размишлявал върху живота и смъртта в различните им аспекти. Идеята за книгата „Сибирски уроци за живота, любовта и смъртта“ се е родила преди 12 години и авторът се е заел с реализацията на този изключително амбициозен замисъл. „Четенето на книгата на Ханс Висема „Сибирски уроци за живота, любовта и смъртта“ е истинско приключение – в живота и в Русия – каза д-р Гайдарова. – Тя разкрива вселената на един

Сибирски уроци за живота, любовта и смъртта

духовно богат интелектуалец и създава прекрасни условия за размисъл, вдъхновение, успокоение, надежда, вяра в доброто... Тя е универсална мъдрост в действие, послание към всички поколения, написано с уважение и любов към миналото, настоящето и бъдещето на човечеството. Това е книга, в която мъдростта пулсира и трябва да се възприема на бавни и малки глътки, за да се изпита истинско удовлетворение от нея. Това е книга, която всеки трябва да прочете и да възприеме от позицията на своя живот. Това е и осмислената повест на един богат живот, и истинско ръководство за живота.“

ЗА КНИГАТА: През цялата си история човекът е размишлявал за смисъла на живота и е търсил отговор на тревожните въпроси за самия себе си, за отношенията си с другите и за света на духовното. „Сибирски уроци за живота, любовта и смъртта“ е адресирана до онези, които искат да прозрат по-дълбоко в развитието на живота си и да намерят помощ

ВИЗИТКА. Ханс Висема е роден през 1942 г. Той е холандски консултант по мениджмънт, личен наставник и професор по технологичен мениджмънт и предприемачество. Женен е за българка и понастоящем живее в България. Автор е на 16 книги, посветени на мениджмънта и организационните проблеми, технологията и предприемачеството, бъдещето на университетското образование. Голяма част от тях са претърпели множество издания и са преведени на няколко езика.

През целия си професионален живот е бил ментор на мениджъри, студенти и много други хора, които среща по пътя си – както във връзка с професионалните им ангажименти, така и по повод на личните им проблеми. Това му дава възможност да надникне в човешката природа, да опознае човешката душа и да достигне до прозренията, които стоят в основата на книгата „Сибирски уроци за живота, любовта и смъртта“, която излиза едновременно на нидерландски, на английски и на български.

в личните си търсения. Написана от професионален съветник и консултант, базираща се на завиден професионален и личен опит, историята е вградена в авантюристичното пътуване на игумен на сибирски манастир, придружаван от млад британски учен. Техните характери се разкриват и развиват пред очите ни, успоредно с Уроците, които изнася игуменът Евгений Николаевич Ростов в своето мисионерско пътуване с Транссибирския експрес. Той спира в 16 града, за да отговаря на въпроси, интересувачи местното паство. Уроците на игумена изразяват неговите хуманистични и неортодоксални възгледи, подбуждащи слушателите му към лично

просветление, и поставят мъдрия духовник в традицията на гностиците, катарите и малко известното движение на менонитите. Това го води до все по-сериозен конфликт не само с официалната църква, но и със самия себе си, който достига своя апогей в драматичния край на книгата. Спътникът му, млад британски физик, започва пътуването си като скучен учен, интересувач се повече от компютрите, отколкото от хората. Сблъсъкът с истинския живот му предлага нови предизвикателства и той стъпка по стъпка открива смисъла на живота и любовта. С течение на времето между двамата се заражда дълбоко приятелство, напомнящо връзката между баща и син.

Global Citizen предлага уникални преживявания на студентите

Задачи за деня:

- Да стана от леглото;
- Да правя същото каквото вчера;
- Да се върна обратно в леглото.

Звучи твърде изтъркано и предвидимо, нали? А какво ще кажеш да си стегнеш куфара и да отпратиш към някое от вълшебните кътчета по нашата земя, за които все не ти остава време дори и да помечтаеш. Колко готино ще е само да запълниш профила си във фейсбук със снимки от невероятната Азия, магическия Далечен изток, внушителната Африка или буйната Южна Америка? Там ще имаш възможността да избягаш от еднообразното ежедневие и да прекараш времето си, правейки нещо наистина значимо.

Ако това ти допада, тогава AIESEC – Пловдив, има идеалното предложение за теб – запиши се още сега за участие в проекта Global Citizen. Ако искаш да поживееш в екзотична държава и да работиш по социален проект, да дадеш нещо от себе си в името на другите, не се колебай. Ще получиш възможност да натрупаш уникални изживявания за година напред, да се потопиш в една нова и вълнуваща култура и да оставиш своята следа по света. Какво качаш, стягай багажа и потеглай, светът те очаква!

Повече информация: на адрес plovdiv.aiesec.bg или на пощата ни – plovdiv@aiesec.bg.

ОТКЪС ОТ КНИГАТА

– През годините научих, че съзнателният живот е условие за щастие и удовлетворение. А той според мен почива на някои прости принципи.

Преди всичко, познай себе си, размишлявай над собствения си живот, позволявай на разумния си Аз да опознае емоционалния. От теб зависи, ти отговаряш за собствения си живот и ти ще бъдеш върховният му съдник. Не обвинявай другите за онова, което не върви в живота ти, дори някой да ти вреди. Ти самият трябва да излизаш от всяка ситуация и да намираш нови посоки, когато е необходимо. Така осъществяваш най-важната цел на живота си: да станеш това, което си.

Второ, каквото и да правиш, мисли за другите. Живей съзнателно. Давай и получавай любов, защото тя е смисълът на живота.

И накрая, уважавай произхода си, който е и твоя съдба. Бъди готов и наситен с живот, когато дойде време да си идеш.

Студентски литературен конкурс за поезия и проза

Вестник „Пловдивски университет“ обявява конкурс за:

ПОЕЗИЯ – до пет стихотворения;

ПРОЗА – до три разказа. За всеки от двата раздела ще бъдат раздадени съответно по три парични награди.

В конкурса могат да участват всички студенти от Пловдивския университет, които не са по-възрастни от 35 години. Материалите трябва да бъдат напечатани в два екземпляра (на тях да са написани трите имена на студента, специалността и курсът, e-mail, както и телефон, ако желае).

Крайният срок за получаване на творбите е 30 април 2013 година на адрес: Пловдив, 4000, ул. „Цар Асен“ №24, в. „Пловдивски университет“, или направо в редакцията (първата барак в южния двор на Ректората), всеки работен ден от 10 до 14 часа. Отчитането на резултатите ще бъде около 24 май 2013 г.

Наградените и някои от непремираните творби, направили добро впечатление на журито, ще бъдат отпечатани на страниците на вестника.

Литературен конкурс

Община Благоевград, Филологическият факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“ и БНР – радио Благоевград, обявяват национален конкурс за поезия. Участниците трябва да са на възраст до 35 години. Текстовете, които ще се изпращат за участие в конкурса, да са в обем до 50 стиха.

Материалите за участие в конкурса за поезия трябва да се изпратят в срок до 10 май 2013 г. на електронен адрес:

s_skitnik_konkurs@abv.bg

Конкурсът е част от инициативи, свързани с национално честване по повод на 130 години от рождението на Сирак Скитник и 40 години от първата емисия на радио Благоевград. Националното честване под патронажа на кмета на Благоевград Атанас Камбитов ще се състои на 31 май – 1 юни 2013 г. в Благоевград. Тогава ще бъдат връчени и наградите от конкурса за поезия. Наградният фонд предвижда: първа награда – 400 лева, втора награда – 200 лева, трета награда – 100 лева.

Конкурс за превод на поезия

от английски, испански, немски, полски, руски и френски език обявяват Филологическият факултет при ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ и Сдружението на преводачите в България. Материалите за конкурса може да намерите в сайта на Великотърновския университет <http://www.uni-vt.bg> – Филологически факултет, раздел „Научна дейност“.

Краен срок за изпращане на преводите – 30 април 2013 г., на адрес: prevod_poesia@uni-vt.bg.

Участниците трябва да посочат трите си имена, университета, в който следват, специалността, курса си и факултетния номер, както и телефон и e-mail за връзка.

Премираните преводи ще бъдат отпечатани в студентския сборник за преводна поезия „ПРЕСЪТВОРЕНИЕ“, издание на ВТУ.

Отличени автори в конкурса на вестник „Пловдивски университет“

Трета награда за поезия

Доника Колева

специалност „Маркетинг“ – задочно обучение

KAKADIDAULU-PAULU

...a documental story...
 Какадидаулу-Паулу
 ...Once Upon A Time...
 ...в една страна на мечтите...
 ...където нищо друго не се случва...
 ...освен...
 ...да ти разбият мечтите...
 ...тези мечти, които те подтиква
 да се махнеш от Какадидаулу-Паулу...
 ...всички хора там искат да те задържат...
 ...ти си тяхното спасение от нещо си...
 ...но никой не знае от какво точно...
 ...нито те знаят...
 ...нито ти някога ще успееш да разбереш...
 ...Така започва един ден...
 ...в Какадидаулу-Паулу...
 ...а края винаги е неочакван...
 ...който стъпи в Какадидаулу-Паулу...
 ...рядко бива оставян...
 ...да се измъкне безнаказано...
 ...Местните са безкрайно...
 ...странни?...
 ...отчуждени от „другите“...
 ...те живеят в собствения си свят...
 ...но искат да привлечат там...
 ...и някои „избрани“...
 ...За да е пълен хаосът...
 ...те изпълняват древни ритуали...
 ...молят се на безбройните си богове...
 ...молят за милост...
 ...и за нови души...
 ...В Какадидаулу-Паулу...
 ...ако си послушен пред боговете...
 ...всеки един нов ден...
 ...ти можеш да имаш нова душа...
 ...тогава никога вече...
 ...няма да помниш предишните дни...
 ...и винаги ще започваш деня си...
 ...в хаос и неведение...
 ...но за това се молят всички...

Поощрителна награда

Красимира Стойчева

специалност „Физическо възпитание“

АКО БЯХ?

Ако бях сълза...
 щях да съм в очите ти
 и щях да те карам винаги да се смееш,
 за да не ме загубиш!
 Ако бях слънцето...
 никога нямаше да залязвам,
 за да мога да съм с теб винаги!
 Но ако бях тъгата...
 никога нямаше да ме почувстваш,
 защото те обичам и не желая да те нараня!

Студентите от ПУ спечелиха първа награда в състезание за Европейския съюз и ще пътуват за Брюксел

На 22 март 2013 г. в зала „Проф. арх. Йолов“ на хотел „Тримонциум“ се проведе регионално студентско състезание на тема „Европейските граждани и реформите в ЕС“, организирано от Информационното бюро на Европейския парламент в България. Това събитие бе част от Дните на Европей-

чева – 3. курс, Право, Златин Митков – 4. курс, Политология, и Симеон Стаменов – 4. курс, Политология.

Темата за дебат, изтеглена от отбора, бе „Как България и ЕС да се справят с младежката безработица? Какви национални и европейски механизми са най-ефективни за дългосроч-

Отборът победител

ския парламент в Пловдив – от 17 до 23 март.

След проведените интерактивен тест до устната част на състезанието – дебати по актуални теми за ЕС – стигнаха отборите на ПУ „Паисий Хилендарски“, Аграрния университет – Пловдив, Колежа по икономика и администрация и Бургаския свободен университет.

Отборът на ПУ бе съставен от студентите Зорница Тодорова – 4. курс, МИО, Танита Митева – 1. курс, МИО, Елена Въл-

но решаване на проблема? Как да се реализира успешно връзката между образованието и професионалната реализация в България и в ЕС?“.

Отборът на ПУ „Паисий Хилендарски“ след упоритата подготовка в социалните мрежи преди състезанието и проведени лични срещи заслужено спечели първата награда – посещение през есента на сесия на Европейския парламент в Брюксел – Белгия.

„Пловдивски университет“

Станахме четвърти на третата Национална зимна универсиада

Велиана ГЕЧЕВА

От 4 до 9 март 2013 г. в курортния комплекс Пампорово се проведе третата Национална зимна универсиада, организирана от Националното представителство на студентските съвети (НПСС) и Асоциацията за университетски спорт „Академик“. Ръководител на делегацията на ПУ „Паисий Хилендарски“ бе Антон Вълков – координатор на Спортната комисия в Студентския съвет, председателят на

място в дисциплината сноуборд при мъжете. Последният ден на универсиадата се оказа и най-успешен за отбора на ПУ „Паисий Хилендарски“. В състезанието снежна щафета нашите момчета и момичета успяха да завоюват второ и трето място. За отборното класиране точки донесоха и другите ни състезатели.

По време на Националната зимна универсиада се проведе и няколко семинара и

Нашите участници в универсиадата

Студентския съвет Анна Генова също помагаше на делегацията.

Групата от Пловдивския университет беше съставена от 21 души, а състезателите ни участваха в следните дисциплини: бърза шейна, ски рали, ски – гигантски слалом, сноуборд, снежна щафета.

Още в първия ден на състезанието Антон Вълков и Цветелина Петрова завоюваха трето място в дисциплината бърза шейна. През третия ден представителите на университета спечелиха още медали – Крум Савов зае достойното трето

обучения: „Успешна комуникация“, „Кариерен стаж в европейските институции“, „Поведение по време на интервю за работа. Вербална и невербална комуникация“, а студентите от АМТИИ представиха едноактната комична опера „Развод“ на Парашкев Хаджиев.

В общото класиране ПУ „Паисий Хилендарски“ зае четвърта позиция, първото място спечели НСА „Васил Левски“, второ място – Варненският свободен университет, а на трето място остана Техническият университет – София.

ЗАДАЧИ. ПЛОВОДВЪСКИ

1. Колко животни имам, ако се знае, че всички без 4 са котки, всички без 4 са магарета и всички без 4 са кучета?

- а) 0 или 1, б) 2, в) 3,
г) 4, д) 5 или 6.

2. Около една кръгла маса седят 8 души и всеки от тях казва: „Моят съсед отлясно лъже“. Колко са лъжците?

- а) 0, б) 3, в) 4,
г) 5, д) 8.

ОТГОВОРИ НА ЗАДАЧИТЕ ОТ МИНАЛИЯ БРОЙ

1. в) 700 м.

2. Ако разположим числата от 1 до 12 последователно в кръг, първото и последното имат разлика 11, което е противоречие. Ако правилно разположим числата, съседни са 8 и 10.

Подготвил:
доц. д-р Георги КОСТАДИНОВ